

Fredagen den 29 Mars 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokolls-utdrag för den 26, 27 och 28 dennes, ett protokolls-utdrag för sistnämnde dag samt protokollet för den 14 dennes.

Upplästes ett af Herr Brummer ingifvet Memorial af följande lydelse:

Undertecknad anhåller om permission från riksdagsgöromålen från den 8 till den 26 April.

Till denna anhållan lemnade Kammaren, uppå gjord proposition. sitt bifall.

Herr Munck af Rosenschöld hade inlemnadt ett Memorial, som nu upplästes och lydte sålunda:

Vigtiga embetsgöromål och enskilda angelägenheter nödgå mig hos Kammaren vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under tre veckor från och med den 1 nästkommande April.

Jemväl denna anhållan bifölls.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets sistlidne dag bordlagda Betänkande N:o 12, angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker.

Detta Betänkande begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet; hvarjeme annälte sig och yttrade:

Herr vice Talmannen: Jag hemställer, att det nu föredragna Betänkandet måtte blifva på föredragningslistan nedflyttadt näst efter Riksdagens Kansli-deputerades Utlåtande N:o 4, angående tryckning af Riksdagens protokoll.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 20 och 23 dennes bordlagda Utlåtande N:o 38, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens Sjette Hufvudtitel.

Herr Ekman, Carl: Jag tar mig friheten anhålla, att, då 27:de punkten i detta Betänkande föredrages, i sammanhang dermed måtte behandlas punkten 36 Litt. c. Den förra handlar om Teknologiska institutet, den sednare om anslag till civilingenjörers undervisning. För den händelse nemligen, att civilingenjörer icke hädanefter skulle komma att erhålla sin bildning i krigshögskolan, måste denna uppdragas åt Teknologiska institutet; och dessa båda punkter torde derföre böra behandlas tillsammans.

Härefter hemställde Herr Grefven och Talmannen, att Kammararen skulle besluta, att företaga Utlåtandet punktvis till afgörande, hvarvid likväl mom. c i 36:te punkten skulle behandlas i sammanhang med den 27:de punkten.

Ropades ja.

1:sta punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

2:dra punkten.

Friherre af Ugglas: I denna punkt föreslår Stats-Utskottet en underdånig skrifvelse, på hvars innehåll jag anhåller att få fästa Herrarnes uppmärksamhet. En enskild motionär väcker förslag om indragning af ett embetsverk, utan att vid förslaget foga någon utredning eller närmare motivering. Stats-Utskottet förklarar sig ej nu böra ingå i någon pröfning, huruvida detta embetsverk bör indragas eller omorganiseraras, men icke destomindre tillstyrker Utskottet en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att tjänsterna inom detta kollegium hädanefter måtte tillsättas endast på förordnande, anförande såsom skäl derföre endast det, att frågan förut varit före. Hade Stats-Utskottet pröfvat motionen, funnit den förtjena afseende och derefter föreslagit, att Riksdagen måtte ingå till Kongl. Maj:t med underdånig hemställan om undersökning huruvida en omorganisation af embetsverket kunde ske, så hade jag ansett det vara lämpligt, att Utskottet tillika förordat en anhållan, att tjänsterna i detsamma tillsvidare måtte tillsätta endast på förordnande; men då nu så icke är förhållandet, samt det icke är någon fråga om Kommers-kollegii omorganiserande, synes det mig olämpligt, att blott derföre, att fråga en gång varit och möjligen än en gång kan komma att uppstå om kollegii omorganiserande framställa en dylik anhållan. Stats-Utskottet yttrar, såsom jag redan haft äran nämna, i sitt Betänkande, att frågan om Kommers-kollegii indragning redan förut varit före, men då Stats-Utskottet icke lemnar någon ledning hvar ett sådant förslag kan återfinnas, har man temligen svårt, att hitta reda på det samma. Det har likväl lyckats mig, att bland Betänkanden från Ekonomi-Utskottet vid 1859 års riksdag finna behandlad en motion i näm-

de syfte. Motionären framställde då, att Kommers-kollegium borde kunna indragas, enär något förmynderskap för, eller någon tillsyn öfver vår handel och våra näringar då mera skulle vara obehöfelig, samt kollegiets öfriga funktioner lätteligen skulle kunna uppdragas åt andra embetsverk. Ekonomi-Utskottet besvarade denna framställning med ett Betänkande, hvilket gillades af Rikets Ständer, och i hvilket Utskottet förklarade sig anse motionen böra lemnas utan afseende, emedan den tillsyn, som motionären ansett öfverflödig, enligt Utskottets förmenande vore oundgänglig. Detta är, såvidt jag vet, den enda fråga, som uppstått om Kommers-kollegii indragning. Den komité, som Kongl. Maj:t år 1859 tillsatte, för att utreda frågan om embetsverkens organisation, bibehöll Kommers-kollegium, såsom ett från Stats-departementen fristående förvaltande verk, ehuru under ett annat namn, nemligen Styrelse för handel, bergverk och näringar, men öfverlemnade åt denna föreslagna Styrelse samma åligganden, som förut tillhört Kommers-kollegium. Härförutan har frågan om kollegiets indragning ej varit före, annat än i sammanhang med den fråga om åtskilliga embetsverks reorganisation, hvarom motion vid denna riksdag blifvit väckt i Andra Kammaren; och i denna motion har blifvit föreslaget, att kollegiet skulle förvandlas till en byrå, i likhet med hvad som blifvit föreslaget i afseende på Sundhets-kollegium och andra embetsverk, men frågan härom har ännu ej ens blifvit i Andra Kammaren pröfvad. Så som saken nu står, och utan att inlåta mig i frågan, huruvida kollegiet kan indragas, hemställer jag, huruvida det under dessa förhållanden kan anses lämpligt, att Riksdagen ingår till Kongl. Maj:t med en anhållan, att tjänsterna inom ifrågavarande verk tillsvidare må tillsättas endast på förordnande. Det förefaller mig vara aldeles detsamma, som, om en motionär begärde alla embetsverks reorganisation, Stats-Utskottet ansåg sig ej kunna ingå i pröfning af frågan, men Riksdagen icke desto mindre anhöll, att alla embets- och tjänstemän skulle tillsättas endast på förordnande. Jag tror, att ett sådant steg skulle vara hvarken rättvist eller gagneligt i en tid, då tjänster lätteligen kunna fås med bättre lön än Statens, och då någon trygghet i detta afseende derföre väl må Statens tjänstemän försäkras.

Jag får för min del yrka afslag på Utskottets ifrågavarande förslag.

Friherre Silfverschiöld: Stats-Utskottet har föreslagit, att Kommers-kollegii tjänstemän skulle, med anledning af frågan om kollegiets indragning eller förändring, tillsvidare tillsättas endast på förordnande. Den föregående talaren har påstått, att någon fråga ej kunde anses vara väckt om detta verks reorganisation, men han har på samma gång erkänt, att den af Kongl. Maj:t tillsatta komité, för afgifvande af förslag till styrelseverkens omorganisering, ifrågasatt en förändring af detta verk. Nu är det bekant, att en förändring af ett kollegium nödvändigt måste betydligt ingripa i embetsmännens ställning till verket, och det är under sådana förhållanden gifvet, att, då förändringar skola vidtagas, tjänstemännen helst böra vara tillsatte endast på förordnande, såvida Staten ej skall tvingas, att betala en dryg indragningsstat. Då det emellertid varit Stats-Utskottet bekant, att en enskild motion blifvit väckt i

Andra

Andra Kamraren, åsyftande en förändrad organisation af våra embetsverk, har Stats-Utskottet ansett sig icke böra ingå i pröfning af samma sak. Men då Utskottet ansett åsigten om nödvändigheten af Kommerskollegii förändring vara temligen allmänt utbredd, samt en sådan åsigt dessutom delats af ofvan omnämnda komité, så har Utskottet ansett, att en hemställan, af det innehåll Utskottet nu föreslagit, borde till Kongl. Maj:t aflåtas. Utskottet var nemligen af den tanke, att rätta vägen till att få ett embetsverk förändradt, icke vore, att Utskottet förelade Riksdagen något förslag derutinnan, utan att framställningen i detta afseende till Riksdagen borde utgå från Kongl. Maj:t. På grund häraf, och då i allmänhet en genomgripande förändring i alla våra kollegiala embetsverk torde vara af nöden, får jag yrka bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande förslag.

Herr Fähræus: Den förste värde talaren har gjort en reklamation mot Stats-Utskottets förslag, hvilken jag anhåller, att få med några ord bemöta. Det är för oss alla bekant, att presidentsstolen i Kommerskollegium stått ledig omkring ett år. Af denna omständighet har såväl Stats-Utskottet, som hela den Svenska allmänheten haft giltiga anledningar att antaga, att Regeringen umgicks med planer till verkets reorganisation på ett eller annat sätt. Om detta ej skulle vara förhållandet, är det för mig oförklarligt, hvarföre presidentsstolen fått stå så länge ledig. Ja, jag måste tillägga, att det i hvarje fall är mig oförklarligt, att verket icke ens interimistiskt fått någon chef. Ett embetsverk utan chefskap är en af den nyare tidens uppfinningar, som jag ej lärt mig att förstå. Emellertid bör det icke förtänkas Stats-Utskottet, om det, med detta förhållande för ögonen, ansett sig gå Kongl. Maj:ts önsknin-
 gar till mötes, då det föreslagit den ifrågavarande skrifvelsen, och Utskottet har härvid otvifvelaktigt handlat fullkomligt lojalt. Enligt 39 § Riksdags-ordningen är det Stats-Utskottets åliggande, att granska, utreda och uppgifva Stats- och Riksgälds-verkens tillstånd och förvaltning, samt föreslå hvad till fyllande af deras behof erfordras, sedan nödiga *indragningar* och besparingar blifvit iakttagna. Då det nu visat sig, att den för presidenten i Kommerskollegium anslagna lön, 9,000 R:dr, kunnat under så lång tid besparas, och att embetet kunnat under samma tid undvaras, så hade Utskottet visserligen haft full befogenhet att föreslå indragning af dessa 9,000 R:dr. Utskottet har dock ej velat göra detta, utan har inskränkt sig till att ifrågasätta en åtgärd, hvarigenom den reorganisation, för hvilken Utskottet trodde Regeringen vara böjd, skulle kunna underlättas, en åtgärd, som är ganska vanlig, då fråga är om förändrad organisation af ett embetsverk. Jag är ej den, som med min röst vill bidra till att sätta Statens tjänstemän i en mera beroende ställning, än den de nu innehafva; men att ifrågasätta, att de tjänster inom ett embetsverk, som hädanefter komma att tillsättas, för någon tid komma att bestridas efter förordnande, torde ej vara att hänföra till ett sådant system. Det har blifvit anmärkt, att blott vid ett tillfälle tillförene, nemligen vid riksdagen 1854, en förändring af Kommerskollegium skall hafva blifvit ifrågasatt. Jag ber, med anledning häraf, att få erinra, att Regeringen sjelf vid riksdagen 1847—1848

afgaf ett fullständigt förslag till förändring af Kommers-kollegium, hvarigenom detsammes kollegiala form skulle komma att upphöra. Men detta förslag föll i två Stånd, hvilka framhöllo vigten af att de kollegiala formerna bibehöllas. Deraf följde, att Regeringen sedan dess ej framlagt något nytt förslag i samma syfte, utan Kommers-kollegium fått bibehålla samma organisationsform som förut. Om Utskottets nu föreliggande förslag skulle vinna bifall af Riksdagen, men Regeringen ej lyssnar dertill, så antager jag, att Regeringen har dertill stora och giltiga skäl, och att, om dessa skäl uti Regeringens svar på denna framställning vid nästa riksdag förelägges Representationen, Riksdagen då äfven skall låta dervid bero. Jag anhåller om bifall till den ifrågasättande punkten.

Herr Lagerstråle: På sätt här förut blifvit antydt, är frågan om Kommers-kollegii reorganisation för närvarande beroende på Regeringens pröfning. Då det förslag, som i detta afseende blifvit af en särskildt nedsatt komité afgifvet, hufvudsakligen afsåg presidentens förvandlande till en generaldirektör, men kommersrådenas bibehållande vid sina befattningar såsom afdelnings-chefer, ansåg jag, såsom Departements-chef, pröfningen af detta förslag helst böra ega rum vid den förre presidentens afgang. Sedan detta egt rum under början af förlidet års sommar, anmälde ärendet i Stats-Rådet den 4 sistlidne Juli. Den ifrågasatta förändringen förutsatte bibehållande af manufaktur-diskonten. Efter min uppfattning hade likväl föga varit vunnet med en sådan reorganisation, som den kommitterade föreslagit, och en mera omfattande kunde åter svårligen åvägbringas, med mindre bestyret med manufakturdiskontens förvaltning flyttades åt annat håll. Vid flera föregående riksdagar har fråga blifvit väckt om indragning af det kreditiv, som manufakturdiskonten haft hos Banken, och det var anledning förmoda, att inom Representationen denna fråga skulle vid innevarande riksdag ånyo väckas. Ärendets omfattande natur föranledde, att Stats-Rådets ledamöter ansågo sig böra taga detsamma under någon tids närmare begrundande. Emellertid inträffade förändringar i Stats-Rådets sammansättning, och då snart derefter de ärenden, som skulle förekomma vid denna riksdag, påkallade Stats-Rådets hela uppmärksamhet, så har det definitiva afgörandet af denna sak ännu icke ifrågakommit. Emellertid ansåg Kongl. Maj:t det böra anstå med presidentsambetets tillsättning. Det faller sig efter min uppfattning temligen klart, att den vigtiga frågan, angående manufakturdiskontens förändrande och öfverflyttning af dess verksamhet på ett Riksdagens förvaltande verk, icke kan lika lämpligen väckas från Regeringens sida, som från Representationens. Vid denna riksdag har emellertid icke någon fråga uppstått om förändring i sättet för dessa medels utlåning, och för min del tror jag äfven, att det under nuvarande tidpunkt skulle vara ganska svårt för åtskilliga näringsidkare, om tillfället att erhålla lån ur denna fond skulle alltför mycket inskränkas. I hvad mån den ifrågasatta förändringen af Kommers-kollegium kan vinna framgång är för tidigt att, äfven från min ståndpunkt, nu bedöma; men jag kan dock ej undertrycka den föreställning, att, om en förändring skall ega rum, den ej torde böra ske på de af kommitterade ifrågasatta grunder. Dessa hafva

äfvén blifvit af embetsverket sjelft i afgifvet underdånigt utlåtande underkända. En förändring i ifrågavarande afseende torde böra ske ganska varsamt, emedan genom en sådan icke allenast detta kollegium, utan äfvén andra embetsverk torde komma att erfara verkningarne deraf. På sätt Stats-Utskottets ifrågavarande Betänkande upplyser, har inom Andra Kammaren ett förslag till reorganisation af detta, jemte flere embetsverk, blifvit framställt, och det vill derföre synas mig lämpligast, att pröfningen af den nu ifrågavarande motionen skedde i sammanhang med behandlingen af nämnda fråga, derest nemligen densamma kommer att blifva till Första Kammaren remitterad. Jag har ansett det vara min pligt, att meddela Kammaren dessa upplysningar, öfverlemnande jag åt Kammaren, att sjelf fatta sitt beslut i frågan.

Grefve Mörner, Carl Göran: Efter de upplysningar, som den siste värde talaren lemnat, vill det synas mig, att det ifrågavarande förslaget är ganska ändamålsenligt. Det förfarande, som i detsamma ifrågasättes, är också alldeles icke något nytt. Inom samtliga embetsverk voro, ända till år 1858, tjänster af alla grader tillsatta endast på förordnande, men sedan vid 1858 års riksdag en löneförhöjning blifvit beviljad, så medgafs å Rikets Ständers sida, att fullmagter utfärdades, hvilket äfvén skedde följande år. Till de skäl, som den näst siste talaren anförde, tyckes mig ett annat ganska viktigt kunna fogas. Inom kollegium voro Bergsärendena förut öfverlemnade åt en embetsman. Densamme afgick från sin befattning, och då utnämndes till hans efterträdare en man, hvars egenskaper i öfrigt det ej tillkommer mig att bedöma, men hvars föregående bana ej tyckes mig hafva varit egnad att bereda honom till en sådan post. Han hade nemligen förut varit docent i esthetik vid Upsala universitet, och derefter sekreterare i Generaltullstyrelsen. Då nu Bergsärendenas vård öfverlemnas åt en person med sådana antecedentia, kan jag ej föreställa mig annat, än att detta skett under förutsättning af snart inträffande förändringar inom verket, hvilka kunde sätta samme persons framtida verksamhet i någon slags harmoni med hans förflutna; och jag tror derföre, att det skulle vara lämpligt, om Riksdagen inginge till Kongl. Maj:t med en sådan framställning, som den Stats-Utskottet föreslagit.

Herr Wærn: En föregående talare har fäst uppmärksamheten derpå, att förevarande frågas behandling äfvén tillhör ett Andra Kammarens tillfälliga Utskott; och jag har ansett mig jemväl böra påpeka denna omständighet. Ut i Herr Björcks inom Andra Kammaren afgifna motion, hvilken föranledt tillsättandet af nämnda Utskott, föreslås nemligen, att »från Kommers-kollegium skiljes all förvaltning af fonder och medel, jemte utlåningsrörelsen, så att kollegium kan ställas i omedelbart samband med Departementena, såsom en byrå under detta». Jag anser det också vara en erkänd sak, att en reorganisation af Kommers-kollegium är nödvändig, och att kollegium numera icke uppfyller det ändamål, som afsågs vid detsammes bildande. Om man ej går längre tillbaka, än till Kommers-kollegii instruktion, hvilken återfinnes i Författningssamlingen för år 1831, så finner man, att Kommers-kollegii åtgärder skulle, enligt densamma, omfatta antingen fullkomligt

allmänna, eller också rent statistiska saker, eller ock sådana, hvilka genom sednare författningar blifvit omöjliga att utföra. Det blefve här för långt, att uppräknat dessa åligganden i sin helhet, men jag ber dock att få ur nämnda instruktion anföra några af de förhållanden, med hvilka Kommers-kollegium skulle vara pliktigt att taga befattning. Enligt denna instruktion tillhör kollegii handläggning följande mål, nemligen »de, som angå handeln, hvarunder inbegripes frågan om anläggning af städer och köpingar, samt andra lastageplatser, äfvensom de reglementariska stadganden, som för dem böra tjena till efterrättelse; handelsordningar; årliga regleringen af terminerna för de i Riket beviljade marknader, afgifter för varor och fartyg till Staten, städer och kanalbolag; företagsom afse lättnad i handelsgemenskapen i rikets orter emellan, handelsförhållande med utländska magter, nederlagsrätt, vaxelhandel och i öfrigt alla anstalter, som hafva till föremål handelns säkerhet, bekvämlighet, utveckling och förkofran, hvaribland nämnes kollegii åliggande, att föreslå konsuler å utländska handelsplatser, att brefvexla med desse tjenstemän i allt hvad angår utrikes handeln, samt tillse det desse tjenstemän behörigen uppfylla sina skyldigheter.» Allt detta är, såsom Herrarne torde finna, rena byråärenden. Vidare tillhör kollegii handläggning »ärenden, som angå sjöfarten, hvartill hänföres uppsigten öfver sjömanshusen, frågor om anläggning af skeppsvarf, anstalter till förekommande af farsoters införande i Riket, utfärdandet af turkiska pass, upprättande af statistiska tabeller, samt pröfningen af besvär, angående skeppsklarerars och mäklars antagande». Allt reglementariska saker! »Tillsyn öfver fabrikerne.» Upphäfdt! »Tillsyn öfver handtverkerierna och fiskerierna, samt slutligen ärenden, som röra kollegii embetsmän och vaktbetjente.» Af alla kollegii åligganden torde således, såsom Herrarne, af hvad jag nu anfört, behagade finna, ej något annat än förvaltningen af manufakturdiskont-fonden, hvilken jag med lit hittills ej omnämmt, vara af någon större vikt. Det har också varit denna omständighet, som uppkallat betänkligheter i afseende på kollegii reorganisation, men för denna fonds förvaltning torde väl ej ett stort kollegium vara behöfligt. Då grundlagen föreskrifver en viss kort tid, inom hvilken motion skall till Utskott remitteras, vet jag ej, huruvida det varit möjligt, att, då motionen väcktes, med densamma förfara på annat sätt, än som skett. Stats-Utskottet har dessutom omöjligen icke kunnat frångå det med anledning af Herr Björeks motion tillsatta Utskott behandlingen af den del af nämnda motion, som afsåg Kommerce-kollegii förändring. När två motioner, sådana som den förevarande och Herr Björeks vid samma riksdag väckas, kan lätteligen ett sådant förhållande som nu inträffa. Stats-Utskottet, som ej kunde skjuta ifrån sig frågan, kunde icke heller komma till något annat beslut, än det hvarvid Utskottet stadnat, och hvars lämplighet torde kunna anses vara genom hvad Herr Statsrådet Lagerstråle anfört vitsordad. Med anledning af hvad Herr Baron Ugglas yttrat om den oreda, som skulle uppstå, derest de af Stats-Utskottet nu uttalade principer skulle komma att tillämpas på rikets samtliga embetsverk, ber jag att få anmärka, att man bör skilja mellan en absolut sats och ett konkret fall; och att det, som i den absoluta satsen synes absurdt, endast af den anledning att man åt satsen gifver en allmän giltighet, som den icke för-

tjenar, ej nödvändigt måste vara det i det konkreta fallet. Jag yrkar därför på bifall till Utskottets förslag.

Herr Faxe: Då samtidigt med denna fråga blifvit väckt den ännu större frågan om reorganisation af våra samtliga centrala embetsverk; då således frågan om Kommers-kollegii indragning kan än en gång vid denna riksdag komma under Kammarens pröfning och då i detta Betänkande icke någon sådan indragning blifvit tillstyrkt, så får jag hemställa, att Kammaren ville lägga det nu förevarande Betänkandet till handlingarne med förklarande, att motionen ej kan till någon åtgärd föranleda.

Grefve Mörner: Jag ber att mot det sist gjorda förslaget få inlägga min protest. Det må vara, att åtskilliga motioner blifvit i Andra Kammaren väckta och hänvisade till Tillfälligt Utskott; men vi veta ej hvad framgång dessa motioner kunna få, eller hvartill de kunna föranleda. Ett beslut sådant som det, hvilket den siste värde talaren förordat, skulle tilläfventyrs undandraga denna Kammare all pröfning af den förevarande frågan. Jag tror ej, att detta vore lämpligt. Den positiva åtgärd, som Stats-Utskottet föreslagit, kan ej anses innefatta en anticipation af beslutet, angående den af Herr Björek väckta motionen.

Jag får därför fortfarande yrka på bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: Det hade otvifvelaktigt varit lämpligast, om denna motion blifvit behandlad och pröfvad i sammanhang med den af Herr Björek inom Andra Kammaren väckta motion; och något hinder därför hade ej bort kunna möta från Stats-Utskottets sida, isynnerhet som grundlagen icke, på sätt Herr Wærn föregifvit, känner någon tid, inom hvilken en motion skall vara från Utskott till Kammaren öfverlemnad. Herr Wærns bevisning har emedlertid hufvudsakligen gått ut på, att ådagalägga nödvändigheten af Kommers-kollegii reorganisation. Jag ber, med anledning häraf, att få erinra om hvad jag förut yttrat, nemligen att, derest Utskottet verkligen föreslagit en reorganisation af Kommers-kollegium, så kunde det varit i sin ordning, att begära det tjensterna inom verket hädanefter och tillsvidare måtte tillsättas endast på förordnande. Men då Utskottet förklarat sig icke vilja ingå i någon hufvudsaklig pröfning af frågan om kollegii reorganisation, synes det mig oegentligt och olämpligt, att Utskottet i sammanhang med en dylik förklaring begär, att tjensterna inom verket måtte tillsättas endast efter förordnande. Jag får därför vidhålla min begäran om afslag å ifrågavarande punkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan; dels af Herr Faxe, att Kammaren skulle, med afslag å samma hemställan, förklara, att den i ämnet väckta motionen icke för närvarande till någon Riksdagens åtgärd föranledde; och dels sluthgen, att Utskottets merberörda hemställan måtte afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många ja jemte några nej, sedermera proposition på antagande af Herr Faxes förslag till beslut, då svaren utföllo med många nej jemte ett eller annat ja, och slutligen proposition på afslag å Utskottets hemställan, hvilken proposition med många nej jemte några ja besvarades; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets oftaberörda hemställan förnyats samt med talrika ja jemte åtskilliga nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan votering blifvit begärd samt Kammaren, uppå Herr Grefvens och Talmannens hemställan, till kontraposition vid voteringen antagit afslag å Utskottets hemställan, uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 2:dra punkten af Utlåtaudet N:o 38, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren denna hemställan.»

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 18.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Emot det beslut, som Kammaren nu fattat, ber jag att få anmäla min reservation och tillika redogöra för skälen dertill. Jag har, liksom hvarje annan representant läst Rikets Grundlagar och dervid funnit, att, enligt 28 § Regeringsformen, Konungen eger att i Stats-Rådet utnämna och befordra infödde Svenske män till alla de embeten och tjänster inom Riket, hvilka äro af den egenskap, att Konungen fullmagter derå utfärda; och vidare har jag i 36 § Regeringsformen funnit, att inga andra tjänstemän än de, som innehafva förtroende-embeten kunna utan medelst ransakning och dom från sina embeten skiljas. Men ingenstädes i grundlagen har jag funnit, att Konungen eger rätt, att förordna personer att tillsvidare förvalta sysslor. Att sådant någon gång vid inträffande sjukdomsfall sker, anser jag vara oundvikligt, men icke bör derföre personalen i hela embetsverk tillsättas på förordnande. Man har sagt, att sådant förut varit vanligt, men om så är, har detta varit en ovana, som ej bör vinna uppmuntran. Man säger, att kollegiet behöfver omorganiseras. Det är en sak, som icke angår mig. Mig tillhör, såsom representant, att känna grundlagen och att följa den och icke något annat. Men äfven ur en annan synpunkt får jag motsätta mig den föreslagna åtgärden. Det har nemligen visat sig, att hvarje förändring af ett embetsverk för Staten medfört ökade utgifter. Uppå dessa skäl och då, på sätt jag nu sökt visa, förslaget är fullkomligt stridande mot mina

åsigter, får jag reservera mig mot Kammarrens beslut, såsom varande lika skadligt som grundlagsvidrigt.

3:dje och 4:de punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

5:te punkten.

Friherre Bildt: Stats-Utskottet har i denna fråga afslagit Kongl. Maj:ts Proposition på den grund, att frågan ej skulle vara tillräckligt utredd. Här är dock ej fråga om något annat än det, som föranlett tillstyrkande af den nästföregående punkten, eller huruvida ett anslag till befordrande af ärendenas gång inom Öfverståthållare-embetet för Polisärenden vore billigt och behöfligt. I en till Öfverståthållare-embetet aflätn skrifvelse hade sekreteraren i Öfverståthållare-embetet för Polisärenden tillkännagifvit, att hans tjänst, hvilken, liksom med flera tjänster förut varit öfligt, hufvudsakligen remunererades genom sportler, blifvit betydligt försvårad, dels till följd deraf, att den administrativa verksamheten i alla riktningar blifvit ökad, dels till följd af de industriela och kommersiela ärendenas utveckling, dels ock till följd deraf, att åtskilliga ärenden, hvilkas handläggning förut ålegat Poliskammaren, nemligen alla fattigvårdsmål, blifvit på Öfverståthållare-embetets Polissekreterare-expedition öfverflyttade. Rigtigheten af det uppgifna förhållandet blef af Öfverståthållare-embetet inför Kongl. Maj:t vitsordad. Jag hemställer då, huruvida något kan anses fattas i ämnets utredning. Det skulle då i sådant fall vara det, att koncept- och diarii-böcker ej blifvit för Utskottet uppvisade. Emellertid har Utskottet af föregifven bristande utredning tagit sig anledning att afslå det af Kongl. Maj:t, på grund af Öfverståthållare-embetets i ärendet gjorda hemställan, begärda anslag. Vid förra riksdagen fann Kongl. Maj:t sig föranlåten att, på grund af Öfverståthållare-embetets framställning, begära ett löncanslag till en kanslist inom Öfverståthållare-embetets kansli; men Rikets Ständer, som ej ville skapa en ny tjänst, anslogo i stället 1,000 R:dr, att ställas till Öfverståthållare-embetets disposition för befrämjande af ärendenas gång inom kansliet. Dessa penningar användas också nu till ersättning för protokollsförning, renskrifning o. m. d. Det hade kanske varit lämpligare, att äfven här begära aflöning åt en kanslist, då nemligen inom alla motsvarande administrativa verk en kanslist finnes anställd till biträde åt sekreteraren. En sådan tjänsteman har likväl förut icke varit behöflig, emedan inom Öfverståthållare-embetet för Polisärenden tillgått så som på flera Landskanslier, eller att nemligen sekreteraren fått sjelf aflöna de biträden, han använt. Detta har också förr i tiden kunnat gå an. Men numera hafva sekreterarens i Öfverståthållare-embetet för Polisärenden inkomster blifvit genom inträffade förändringar i lagstiftningen så förminskade, att de ifrån 6,000 R:dr nedgått till mindre än 4,000 R:dr. De sportler, hvilka förut tillfallit sekreteraren, hafva nemligen år ifrån år minskats och komma sannolikt att inom kort alldeles upphöra. Icke destomindre måste tjänsten upprätthållas; och således befinner sig sekreteraren i

den beklagliga ställning, att han får mindre lön, under det att han har betydligt mer att göra, än någon annan embetsman på motsvarande plats. Jag vädjar till Herrarnes rättskänsla att döma i ett fall sådant som detta, då en embetsman, som utmärkt väl sköter sin befattning, men som år ifrån år får ökade göromål, icke destomindre utan sitt förvällande, blott genom förändringar i lagstiftningen, ser sina inkomster med hvarje år förminska. Jag skulle tro, att en tillfällighet sådan som denna fordrar det varmaste behjertande, och får därför för min del på det lifligaste förorda bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet.

Herr Wærn: Vid förra riksdagen föreslog Kongl. Maj:t, att sekreteraren vid Öfverståthållare-embetet för Polisärenden skulle, i ersättning för mistad passlösen, erhålla ett visst belopp; men Rikets Ständer ville icke bevilja detta belopp, enär de, som visserligen funno billigheten fordra, att sekreteraren för oförmälda förlust hölles skadeslös, ansågo, att sådant kunde ske på lämpligare sätt än det då föreslagna. De lemnade dock vederbörande öppet, att, efter frågans närmare utredning, göra den framställning, hvartill omständigheterna kunde föränleda. En sådan undersökning har Kongl. Maj:t låtit anställa genom Öfverståthållare-embetet, hvars utlåtande finnes intaget i den Kongl. Propositionen. Detta utlåtande är mycket fullständigt, beträffande sekreteraren, och Stats-Utskottet har icke heller hyst något tvifvel, att ju den af Kongl. Maj:t för honom begärda anslagstillökningen borde beviljas. Men då, beträffande den, för befrämjande af ärendenas gång inom nämnde sekreterares expedition, begärda summa, 1,000 R:dr, annan motivering för ådagaläggande af densammas behof saknas, än det uttryck, som Öfverståthållare-embetet i förberörda utlåtande begagnat: »att, i likhet med hvad för sekreterare-expeditionen i Öfverståthållare-embetets Kansli är beviljadt, ett särskildt anslag af 1,000 R:dr årligen ställdes till Öfverståthållare-embetets disposition, för befrämjande af ärendenas gång vid förstnämnda sekreterare-expedition,» ansåg sig Utskottet, i sakens outredde skick, icke böra föreslå hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende begärt. Öfverståthållaren har frågat hvad Utskottet ville hafva, för att anse frågan utredd; om det ville hafva diarierna. Jag tror icke, att Utskottet har skyldighet befatta sig med sådana detaljer, men jag tror deremot, att Öfverståthållare-embetet, då det åstundat, att för sekreterare-expeditionen rörande Polisärenden skulle beviljas ett lika stort anslag som för sekreterare-expeditionen i dess Kansli, bort visa, att arbetena vid den förra expeditionen äro lika betydliga som vid den sednare. Förefinnes verkligen behof af detta anslag, så är det bättre, att detta utredes och derefter kommer till Representationen, än att denna skulle, utan utredning, bevilja anslaget.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag bifall till Utskottets Utlåtande.

Friherre Bildt: Man brukar säga: »man bör läsa emellan raderna,» men jag ber den siste värde talaren, att han, för att finna, det Öfverståthållare-embetet utvecklade behofvet af detta anslag, icke läser *emellan*, utan *på* raderna i Öfverståthållare-embetets utlåtande. Om samme ta-

lare icke hoppat öfver åtskilliga rader, då han citerade utlåtandet, hade han icke kunnat anmärka, att Öfverståthållare-embetet icke framställt motiverna till anslaget behöflighet. Der står nemligen: »och då vid denna sekreterare-expedition något biträde till diariiföringen och smärre expeditioners uppsättning icke vore anställt, utan äfven dessa göromål nu måste af sekreteraren sjelf besörjas, på bekostnad af tid, som för vidlyftigare ärendens utarbetning och mera magtpåliggande göromål i allmänhet vore för sekreteraren behöflig.» I dessa rader ligger skälet till behovet af det begärda anslaget. Orsaken, hvarföre man icke föredragit att begära aflöning till en tjänsteman eller kanslist framför att begära ett visst belopp, är aktning för den förra Representationen, som uti en likartad fråga önskat, att icke några nya tjänstemän skulle tillsättas, men förklarar sig vilja anslå hvad som kunde erfordras för befrämjande af ärendenas gång. Det belopp, som för detta ändamål nu blifvit begärdt, vill man motsätta sig. Genom en utfärdad förordning har sekreteraren vid Öfverståthållare-embetet förlorat största delen af sin lön; man gifver honom löneförhöjning, hvarigenom hans nuvarande lön visserligen förbättras, men icke på långt när uppgår till hvad den förut var, innan nämnda förordning utkom. Jag frågar Er, Mine Herrar! om det är öfverensstämmande med billighet och rättskänsla, att man till en tjänsteman — som utan eget förvällande blifvit beröfvad en stor del af sin lön, utan att erhålla i ersättning mera än så mycket, att inkomsterna kunna beräknas till något öfver hälften af hvad de varit, då denne tjänsteman emottog sin befattning — icke, vid det förhållande, att hans göromål på sednare tider betydligt förökats, vill anslå en summa för befrämjande af ärendenas gång inom hans expedition, allrahelst då denna summa och hela hans nuvarande lön tillsammans icke uppgå till det belopp, som hans lön vid tjänstens tillträde utgjorde. Men jag skall icke vidare upptaga Kammarens tid med denna fråga, synnerligast då jag, såsom chef för det Embete, nämnde tjänsteman tillhör, kan anses partisk. Jag öfverlemnar den till Herrarnes eget bedömande.

Friherre Sprengtporten: Då jag från den tid, jag innehade Öfverståthållare-embetet, påminner mig det stora bekymmer, bristen på aflöning för ett tillräckligt antal tjänstemän medförde, kan jag icke annat än instämma med den siste värde talaren, och får derföre yrka, att, med afslag å hvad Stats-Utskottet hemställt, Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i denna del måtte bifallas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets hemställan i förevarande punkt och dels afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts nådiga framställning i frågan; gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, samt sedermera proposition på afslag derå och antagande af Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, hvilka båda propositioner med blandade ja och nej besvarades; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets hemställan förnyats samt likaledes med många ja och nej i blandning besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Friherre Bildt begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 5:te punkten af Utlåtandet N:o 38, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren denna hemställan och beviljar det af Kongl. Maj:t äskade anslag, 1,000 R:dr, för befrämjande af ärendenas gång inom sekreterare-expeditionen vid Öfverståthållare-embetet för Polisärenden.»

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—49;

Nej—47.

6:te och 7:de punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

8:de punkten.

Friherre Raab, Adam Christian: För min del vill jag visserligen ej motsätta mig de begärda anslagen, men då jag erinrar mig, att i det förslag, Statsrådet Sandströmer afgifvit till landstatstjänsternas omorganisation, hvilket förslag, för såvidt jag har mig bekant, icke blifvit så pröfvadt, att det ej kan blifva föremål för Konungens och Riksdagens beslut, framställt, att häradsskrifvaretjänsterna skulle indragas, och i stället, för handhafvande af deras göromål, tillsättas en eller två tjänstemän vid hvarje landskontor; och då härtill kommer, att en omorganisation af embetsverken i allmänhet förestår, får jag föreslå, att desse fyra häradsskrifvare, hvilkas sammanräknade lön skulle utgöra 9,200 R:dr, måtte endast på förordnande tillsvidare tillsättas; och anhåller jag, att Kammaren ville, vid beviljande af dessa 9,200 R:dr, fästa det af mig föreslagna villkor.

Herr Lagerstråle: Förslaget, att häradsskrifvarne skulle ersättas af häradsbokhållare, framställdes i sammanhang med frågan om skatteförenklingen. Det utaf den namngifne personen utarbetade förslag afsåg dock en vida större skatteförenkling än den af Kongl. Maj:t sedermera framställda. Utan att bestämdt kunna uppgifva, huru frågan om häradsbokhållarne blifvit afgjord, enär den förckom innan jag blef ledamot af Konungens Stats-Råd, kan jag dock med säkerhet antaga, att den redan är i Finans-departementet pröfvad, ty, mig veterligen, finnes icke någon sådan fråga hvilande. Med afseende på det väckta förslaget, att de nu föreslagna nya häradsskrifvaretjänsterna skulle uppehållas genom vikarier, ber jag få fästa uppmärksamhet dels på hvad Utskottet sagt beträffande tjänstgöringsskyldigheten: »med hänsyn dertill

att de nya tjensteinnehafvarne, i likhet med förutvarande tjenstemän, komma att, jemlikt 4 mom. i Kongl. Cirkuläret den 9 Nov. 1860, vara underkastade den vidsträcktare tjenstgöringsskyldighet eller jemkning i åligganden, som vid en blifvande förändrad organisation kan varda stadgad; och dels derpå, att löneregleringen för landstaten tillsvidare endast är provisorisk.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag yrka bifall till hvad Stats-Utskottet föreslagit.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 e. m.

Grefve Sparre, Eric: Efter det sista yttrandet behöfde jag icke att uppträda, men då jag nu redan gjort det, ber jag få erinra, att oaktadt motioner blifvit väckta om indragning af en mängd embeten och tjenester, ingen likväl gjort framställning om häradsskrifvare-tjensternas indragning, och, om en sådan fråga väcktes, kan jag icke föreställa mig, att den bifölles, ty hvar och en, som eger kännedom om en häradsskrifvares göromål, inser ock omöjligheten af dessa tjänsters indragning. Hvem skulle förrätta mantalsskrifningar och taxeringarne?

På grund af hvad jag anført och då det blifvit utredt, att de ifrågasvarande befattningarne äro erforderliga, kan jag icke godkänna hvad Friherre Raab föreslagit, utan yrkar bifall till Utskottets Utlåtande oförändradt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets hemställan och dels bifall dertill med det tillägg, att de ifrågasvarande häradsskrifvare-tjensterna tillsvidare skulle endast medelst förordnande tillsättas; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

9:de—12:te punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

13:de punkten.

Herr Ros: Ehuru jag ej vågar hoppas, att hos Kammaren erhålla någon ändring i det slut, hvartill Stats-Utskottet kommit i denna fråga, och därför icke heller ärnar framställa något yrkande derpå, kan jag emellertid icke annat än beklaga, att tillgång ansetts icke förefinnas till det af mig begärda ringa anslaget, hvarmed kunnat åstadkommas så mycket gagn och nytta, ej blott för de enskilde, utan äfven för Staten. Då Stats-Utskottet synes till någon del hemtat anledning till motionens underkännande deraf, att frågan bort först anmälas hos Kongl. Maj:t, får jag upplysa, att en sådan anmälan af mig också redan skett om flere afvittringslandtmätares anställande i Norr- och Westerbotten, men dock till färre antal, än det som uti min motion antages såsom behöfligt.

Anledningen till min sednare begäran om detta större antal tjänstemäns anställande och om anslag till deras aflöning har sin grund uti den af Herr Almqvist väckta motion, som omförmåles uti nästföljande punkt af Utskottets Betänkande, uti hvilken motion åsyftas så vidt omfattande afvittringsåtgärder, att ett vida större antal afvittringslandtmätare erfordras för verkställande af dessa åtgärder, än som af mig blifvit begärdt hos Kongl. Maj:t. Att de till skiften och afvittringar uti de norra länen anslagna summor äro otillräckliga, så vida man vill påskynda dessa angelägna förrättningar, visar sig också deraf, att Kongl. Maj:t måst för afvittring af stockfångst-områden åt sågverken och kronoparker anordna medel ifrån skogsplanterings-kassan, hvarigenom jag motser, att denna kassa så medtages, att den sannolikt blir urståndsatt att fullgöra sina förbindelser till skogsstaten och genomförandet af organisationen af skogsväsendet, för hvilket omdöme jag framdeles torde få tillfälle att framlägga vidare bevis.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, blef Utskottets förevarande hemställan af Kammaren bifallen.

14:de punkten.

Herr Almqvist, Erik Victor: Stats-Utskottet har, vid behandlingen af denna fråga, förbigått de framställningar, jag i min motion gjort. Med dessa åsyftade jag, att en reglering skulle blifva verkställd emellan den fasta befolkningen, eller nybyggarne, och lapparne, eller nomaderne; och, på det att en sådan reglering skulle kunna försiggå, har jag föreslagit aflåtande af en underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t ville låta dels uppdraga en gräns emellan Lappmarkens kulturland och den egentliga fjellbygden, dels föreskrifva att upplåtelse till nybyggesanläggningar ofvanom den bestämda gränslinien icke, utan nådigt begifvande, skulle tillåtas, och dels bestämma att, då nybyggen inom fjellbygden förklarades, på grund af åsidosatta byggnads- och odlingsskyldigheter, åbolediga, den mark, dessa omfattat, skulle till allmän kronomark ånyo förläggas. Detta är det hufvudsakliga af motionens syfte. Stats-Utskottet har deremot endast föreslagit »att Riksdagen måtte i underdänig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillse om och på hvad sätt en gräns emellan den egentliga fjellbygden och den till odling tjenliga delen af Westerbottens och Norrbottens läns Lappmarker må kunna, utan alltför stora kostnader, provisionellt bestämmas, intilldess genom afvittringar dessa förhållanden blifvit slutligen ordnade.» Det torde väl vara möjligt, att det icke i formelt hänseende varit fullkomligt i sin ordning, om Utskottet och Riksdagen bifallit öfriga af mig i motionen gjorda hemställanden, men hvad Utskottet, enligt mitt förmenande, åtminstone bort föreslå, hade varit den af mig hemställda underdäniga anhållan, att Kongl. Maj:t måtte låta undersöka, huru långt emot fjellen odlingar med fördel kunde utsträckas inom Westerbottens Lappmarker och, om detta utan alltför stora kostnader låter sig göra, derefter förordna om uppdragandet af en gränsskilnad mellan Lappmarkens kulturland och den egentliga fjellbygden. Detta har Utskottet likväl icke gjort, utan endast föreslagit »att Kongl.

Maj:t täcktes låta *tillse* på hvad sätt en gräns *kunde*, utan alltför stora kostnader, provisionellt bestämmas.» Då jag skulle finna det lämpligt, att Kongl. Maj:t icke blott ville låta tillse, huruvida en sådan gräns *kan* bestämmas, utan ock, derest undersökningen skulle dertill föranleda, låta *bestämma* en sådan gräns, hemställer jag, att den af Stats-Utskottet föreslagna underdåniga skrifvelsen måtte så till vida förändras, att deraf framgår, »att Kongl. Maj:t, om det visar sig, att en sådan gränslinie kan utan alltför stora kostnader uppdragas, måtte om förordnande för gränsens bestämmande gå i författning»; anhållande jag, på det att frågan skall blifva lika behandlad i Första och Andra Kamnaren, om återremiss till Utskottet af ifrågavarande punkt.

Herr Beckman: Angående lämpligheten af den ena eller andra skrifvelsen vill jag icke utlåta mig, utan instämmer med den talaren, som sist hade ordet, men jag ber att till närmare utveckling af frågan få nämna, att jag, ehuru icke gammal norrlänning, har en bitter erfarenhet deraf, att det obestämda gränsförhållande, som eger rum emellan nybyggarna och lapparne, haft ett demoraliserande inflytande. Ur denna synpunkt och äfven ur den, att det i alla fall ej blir till något gagn, att nybyggare sätta sig ner på otjenliga trakter, men det deremot är både barmhertigt och statekonomiskt att skydda den stam, som i dessa trakter kan uppehålla sig, instämmer jag med Herr Almquist, helst här-till kommer, att jag tror det vara praktiskt och af vigt, att den ifrågavarande gränsen bestämmas.

På grund af hvad jag anfört, förenar jag mig sålunda i yrkandet om återremiss.

Herr Bennich: I egenskap af landshöfding i ett län, der lappar och nybyggare lågo i ständig strid med hvarandra, kom jag i erfarenhet om behöfvat af en gräns emellan dem. Der hade afvittring egt rum och den hade så fortgått, att gränserna funnos på karta afgifna, men detta var icke nog. Anmärkningar gjordes deröfver, att man icke på marken hade gränserna bestämda. Detta föranledde mig att af Regeringen utverka tillåtelse att låta utstaka och rörlägga gränserna; och jag vet, huru denna åtgärd bidrager icke blott till trefnad och fred, utan äfven till möjligheten för nybyggarna att få vara i ostörd besittning af sina egor och för lapparne att icke blifva illa behandlade af nybyggarna. Det är af stor vigt att få denna fråga afgjord och att ingen kostnad i detta afseende sparas. Jag understödjer derföre Herr Almquists motion, och anhåller om återremiss, på det att den underdåniga skrifvelsen må komma att innehålla, icke blott att Kongl. Maj:t måtte tillse om en sådan gränsreglering kan verkställas, utan äfven att Kongl. Maj:t, derest den är verkställbar, måtte gå i författning derom.

Herr Wærn: Då Stats-Utskottet föreslagit, att Riksdagen skulle till Kongl. Maj:t aflåta en sådan skrifvelse, som i den nu föredragna punkten finnes intagen, har Utskottet ock, enligt min uppfattning, behjertat hvad motionären åsyftat. Det synes dock nu, som om Stats-Utskottet icke lyckats tillfredsställa motionärens anspråk på ett alldeles obetingadt bifall på hans motion. En talare, den siste, har till och med

sagt, att *inga* kostnader borde sparas för bestämmande af ifrågavarande gräns; men jag tror, att man måste betänka sig, innan man aflåter eu dylik skrifvelse. Jag fruktar att huru angelägen en sak än må vara, den dock icke, utan hänsyn till kostnaderna, bör företagas. Vi hafva icke så stora tillgångar, att vi icke böra fästa oss vid de större eller mindre kostnader, en sak medför. Inom några år har ju, genom afvittring, gränsen blifvit fullkomligt bestämd. Nu böra väl således inga andra än provisoriska åtgärder vidtagas. Sådana har ju Stats-Utskottet ock föreslagit; ty då Utskottet hemställt »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillse om och på hvad sätt en gräns må kunna utan alltför stora kostnader provisionellt bestämmas», har Utskottet angifvit, att en undersökning måtte ske; och att Kongl. Maj:t då, derest undersökningen dertill föranleder, vidtager erforderliga åtgärder, lærer väl icke betviflas. Jag anser derföre, att Utskottets förslag till underdånig skrifvelse innehåller hvad den bör innehålla; och jag anhåller, på den grund, om bifall till den nu föreslagna punkten.

Herr Almquist: Den siste talaren har, för så vidt jag kunnat fatta, yttrat, att, om i den underdåniga skrifvelsen begagnades ett sådant uttryck, att Kongl. Maj:t, om Kongl. Maj:t funne sådant skäligh, skulle föreskrifva, att en gräns bestämdes emellan kulturlandet och Lappmarken, detsamma skulle medföra kostnader, hvilka kunde besparas, om gränsregleringen skedde i sammanhang med afvittringen. Jag ber dervid få erinra, att, om en sådan gräns blir uppgången och Kongl. Maj:t godkänner mitt förslag, nemligen att afvittringen af den s. k. fjellbygden skulle anstå, tilldess afvittringen af nedra landet egt rum, så tror jag, att kostnaden för afvittringen äfven skulle besparas. Jag tar nemligen för gifvet, att afvittringen af fjellen ej då skulle behöfvas, ty det vore väl icke skäl att skilja fjellen från hvarandra. Det enda, som kunde ifrågakomma, vore möjligen att uppdraga en gräns emellan de stora renbeteslanden. Hvad åter beträffar kostnaden för gränsens uppdragande, så bör den icke blifva särdeles stor. Jag anser, att gränsregleringskostnaden för Westerbottens län icke skulle uppgå till mera än 1 å 2000 R:dr: och jag tror, att den skulle vara till besparing både för Staten och för folket. Då, efter min uppfattning, kostnaden således skulle blifva obetydlig, kan jag icke frångå mitt förra yrkande om återremiss, men anhåller, att mitt framställda förslag till underdånig skrifvelse måtte så till vida förändras, att efter ordet »*bestämmas*» i Utskottets förslag, tillägges följande mening: »och, om detta således låter sig göra, derom förordna.»

Friherre Silfverschiöld: Med anledning af motionärens sista yttrande, har jag begärt ordet. Det syntes Utskottet, som om motionen varit af den beskaffenhet, att Utskottet bort visa den ifrån sig; att Utskottet ansåg sig derföre icke kunna, utan att gå öfver sin befogenhet, meddela annat Utlåtande än som skett. Det tillägg, motionären föreslagit, anser jag öfverflödigt, ty, om Kongl. Maj:t finner en sådan gränsreglering behöfzig, eger Kongl. Maj:t obestriddigen rättighet att derom förordna. En annan talare har upplyst, att en sådan gränsreglering

blifvit i Jemtlands län beslutad med anledning af skrifvelse från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, och detta är ett ytterligare skäl, att Stats-Utskottet icke bort föreslå annat än det redan gjort.

På grund af hvad jag anfört, yrkar jag derföre bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Beckman: Jag senterar mycket väl den tvekan, som Utskottet hyst att föreslå, det den underdåniga skrifvelsen skulle innehålla en begäran, att Kongl. Maj:t ville, om Han så skäligt ansåg, låta verkställa den af motionären föreslagna gränsreglering. Denna tvekan har föranledts af fruktan för kostnader; men jag tror, att man, för sådana fall som detta, måste göra undantag. Hvad nu beträffar det af motionären föreslagna tillägg, så tror jag, att detta är af beskaffenhet att sätta Regeringen i rätt ställning till administrationen; ty om Regeringen, efter den verkställda undersökningen, skulle anse anslag för gränsregleringen erforderligt, hade den således ett stöd för denna begäran i ett uttryck från administrationen sjelf. En representants yttrande, att man icke borde spara spara kostnader för denna gränsreglering, visar bäst, att den är påkallad.

Jag instämmer derföre till alla delar med motionären.

Herr Ros: Redan vid remissen af denna motion yttrade jag, att den af Herr Almqvist föreslagna gränsreglering icke kunde verkställas, utan i sammanhang med den allmänna afvittringen inom hvarje socken för sig, samt att det vore att befara, det en sådan reglering skulle medföra stora kostnader; och jag vidhåller detta omdöme. Men skulle detta oakadt Länsstyrelserna anse, att en sådan reglering bör ske, så tror jag att, om underdånig hemställan derom göres i sammanhang med det underdåniga förslag till arbetsplan för afvittringarne, hvilket årligen skall afgifvas, Kongl. Maj:t utan att något förord af Riksdagen är behöfligt, bifaller en sådan hemställan, derest medel till betäckande af kostnaderna finnas å afvittringsanslaget. Hvad beträffar Herr Bennichs yttrande, angående regleringen af gränserna i Jemtland, så är dermed ett särskildt förhållande, som gjorde denna hemställan särdeles befogad. Afvittringarne hafva i allmänhet och synnerligen i Jemtland blifvit utförda mindre omsorgsfullt och mycket summariskt, och sålunda hafva, hvad rågångarne omkring renbetestrakterna och andra egovälden beträffar, dessa i stället för att, enligt föreskriften i afvittringsstadgan, upphuggas 3 alnar, endast ofullständigt uppblackats, hvarigenom den omnämnda gränsregleringen måste för andra gången af Kronan bekostas.

Då landshöfdingarne således, efter hvad jag haft äran yttra, kunna utverka hvad Herr Almqvist begär omedelbart af Kongl. Maj:t, anser jag, om hela frågan också icke bör förfalla, det af motionären framställda tillägg i Utskottets förslag obehöfligt.

Herr von Koch: Jag måste på det lifigaste förorda motionärens afsigt att få gränserna emellan lapparne och nybyggarna bestämda. Genom klagomål dels här i Stockholm, och dels under mina embetsresor, har jag erfarit det myckna onda, som nybyggarna i Lappmarken

åstadkommit. Nybyggena i dessa trakter lända oftast till lönnkrögeri, skogsödnings och slutligen ödesmål. Lapparne äro missnöjde öfver det lidande, nybyggarna förorsaka dem. Både hufvudsakligen af barmhertighet emot det stackars folket, och äfven numera af politiska konsiderationer, tror jag, att det är af största vikt, att gränserna så fort som möjligt regleras. Huruvida en sådan åtgärd kan ske af Kongl. Maj:t ensam, derom vill jag ej absolut yttra mig, men jag tror, att det mycket kan ifrågasättas, huruvida Kongl. Maj:t kan utan Riksdagen ändra afvittringsförfattningarne. Äfven om kostnaden för gränsregleringar skulle blifva betydlig, tror jag dock, att man icke bör se härpå, ty denna åtgärd är mycket angelägnare för Norrland än andra sådana för detta landskap, på hvilka penningar utkastat. Då för de åtgärder, hvilka Kongl. Maj:t i detta hänseende kan finna sig föranlåten vidtaga, Kongl. Maj:t torde böra ega ett stöd af en framställning från Representationen, anser jag ordalydelsen i den underdåniga skrifvelsen vara af synnerlig vikt; och då det förslag till sådan skrifvelse, Utskottet framställt, icke synes lämpligt, men man icke nu på stående fot kan öfverenskomma om en annan, förenar jag mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Fåhræus; Jag har föreställt mig, att, då Utskottet begagnat uttrycket »tillse», Utskottet dermed sagt allt, hvad för ändamålet erfordrades, men då detta uttryck möjligen kan missförstås på det sätt, att Kongl. Maj:t kunde anse sig icke böra verkställa gränsregleringen, förrän Riksdagen ytterligare blifvit i ärendet hörd, så och för att förekomma en återremiss, hvilken jag anser icke vara i något hänseende behöflig, vill jag ej motsätta mig bifall till Herr Almquists förslag.

Herr Reuterswärd: Den, som läst Herr Almquists motion i ämnet, och åhört de yttranden deröfver, som vid remissen till Utskottet afgåfvos, har säkerligen erfarit en känsla af sympati för ifrågavarande sak. Då dessutom upplyst blifvit, att kostnaden för det åsyftade ändamålet är obetydlig, eller uppgår blott till några få tusen riksdaler, samt jag i likhet med motionären anser, att afvittring i Norrland ej med fördel kan verkställas, förrän en gräns blifvit dragen emellan den egentliga fjellbygden och den till odling tjenliga delen af landet, måste jag för min del önska framgång åt motionärens förslag. Det är visserligen sannt, att om, såsom några velat påstå, Kongl. Maj:t, på framställning af Konungens Befallninghafvande, kan låta verkställa detsamma, som med den underdåniga skrifvelsen afses, denna är öfverflödig; men skall en underdånig skrifvelse beslutas, bör väl i densamma uttryckligen sägas, hvad dermed åsyftas. Jag instämmer i yrkandet om återremiss.

Herr Almquist: Man har sagt, att den föreslagna underdåniga skrifvelsen skulle vara öfverflödig, emedan Kongl. Maj:t egde i frågan ensamt besluta. Denna åsigt kan väl ha skäl för sig. Då likväl här är fråga om uppdragandet af en gränslina emellan den egentliga fjellbygden och den till odling tjenliga marken, innan landet blifver föremål

mål

nål för afvittring, har jag trott, att Representationen borde i frågan yttra sig, helst genom den föreslagna åtgärden, en del redan skattlagda lägenheter måhända komma att till kronomark förvandlas, derföre att de blifva åbolediga.

En annan talare har nu likasom vid motionens remitterande yttrat, att det skulle möta stora svårigheter, att uppdraga den ifrågasatta gränslinien, utan i sammanhang med afvittringen, men jag tror icke, att den, som känner, huru med lappmarkshemmanen förhåller sig, kan påstå, att gränsregleringens uppgörande kan vara med större svårigheter förenad. Uti införsel-resolutionerna för vederbörande nybyggare upptages nemligen såsom till hemmet hörande endast den till boningsplats och odling tjenliga mark, hvarjemte förklaras, att nybyggaren eger af den hemmanet omgifvande skog taga virke till byggnad och stubbar till vedbrand. Derföre blir den egentliga fjellbygden lätt att skilja från den till odling tjenliga marken. Då dessutom nybyggena ofta ligga långt skiljda från hvarandra, behöfver det icke uppstå någon svårighet vid att afskilja eller fördela den till de olika nybyggena hörande mark. Om deremot gränsregleringen skall uppgöras först i sammanhang med afvittringen, blifver denna senare både långsamare och med mera svårighet förenad, då den icke kan verkställas förr än gränslinien blifvit uppdragen.

Förut har jag yrkat på frågans återremitterande, men då man faststat min uppmärksamhet dervid, att en återremiss icke skulle vara fördelaktig, får jag i stället yrka, att Kammaren måtte på det sätt bifalla hvad Stats-Utskottet hemställt, att den underdåniga skrifvelsen erhåller följande lydelse: att Kongl. Maj:t täcktes låta tillse, om och på hvad sätt en gräns emellan den egentliga fjellbygden och den till odling tjenliga delen af Westerbottens och Norrbottens läns Lappmarker må kunna, intilldess genom afvittringen dessa förhållanden blifvit slutligen ordnade, utan alltför stora kostnader, provisionelt bestämmas och i sådant fall derom förordna.

Friherre Sprengtporten: För min del vill jag icke bestrida den yrkade återremissen, ehuru jag tror, att det i Stats-Utskottets hemställan förekommande uttrycket »tillse» icke kan tolkas på annat vis, än att det innebär anhållan, att Kongl. Maj:t jemväl täcktes låta verkställa gränsregleringen, helst Stats-Utskottet icke med ett ord antydt någon begäran af Riksdagen att få taga frågan under förnyad ompröfning.

Hvad beträffar det att en del åbolediga hemman skulle kunna till Kronan återtagas, så kan det icke anses såsom annat än konsekvens af Riksdagens egen begäran i ämnet, och med den underdåniga framställningen kan naturligtvis icke afses, att på något sätt vilja rubba de legala förhållanden, som må förefinnas, utan böra dessa naturligtvis tagas i behörigt betraktande.

Slutligen får jag anmärka, att, då i slutet af den utaf Stats-Utskottet tillstyrkta underdåniga skrifvelsen förekommer denna sats: »intilldess genom afvittringen dessa förhållanden blifvit slutligen ordnade,» det synes mig, som om man häraf skulle kunna sluta, att meningen

vore, det afvittringen skulle omfatta jemväl de områden, som ligga inom de gränser, som skulle uppdragas. Jag skulle därför hemställa, om det icke vore lämpligare, att skrifvelsen slutade med följande ord: »och om öfver dessa gränser afvittringen tills vidare må fortsättas»; dock lemna jag derhän, huruvida denna redaktionsförändring må vara lämplig eller icke, hvilket Stats-Utskottet i allt fall lär taga i öfvervägande, då frågan dit blir återremitterad.

Grefve af Ugglas: Jag får tillstå, att jag af diskussionen icke kommit underfund med skilnaden mellan Utskottets och Herr Almquists förslag till underdånig skrifvelse. Stats-Utskottet har ansett frågan förtjena all uppmärksamhet, och klart synes mig vara, att, om Kongl. Maj:t finner lämpligt, att en gränsreglering bör uppgöras, Kongl. Maj:t ock därför vidtager nödiga mått och steg. Det enda hinder, som därför skulle kunna möta, vore, ifall för berörda åtgärds vidtagande, några förändringar i afvittringsstadgandena borde göras, eller kostnaden blefve alltför stor, men i hvilketdera fallet som helst komme Kongl. Maj:t, äfven om Herr Almquists förslag godkändes, att ytterligare höra Representationen i frågan. Då således efter mitt förmenande ärendet icke försenas genom bifall till Utskottets förslag eller påskyndas genom antagande af Herr Almquists förslag, tillstår jag, att jag är mera böjd för att godkänna Utskottets.

Herr Bennich: Den föregående talaren har sagt, att han icke fann någon skilnad emellan Utskottets och Herr Almquists förslag till underdåniga skrivelser. Det är dock en väsendtlig skilnad emellan, i det att med Herr Almquists förslag afses, att Kongl. Maj:t täcktes låta tillse, om och i hvad mån en gränsreglering må kunna verkställas *före* afvittringen och, om detta vore möjligt, jemväl låta verkställa densamma, då deremot Stats-Utskottets förslag innehåller, att en dylik gränsreglering icke måtte verkställas, derest den skulle medföra för stora kostnader. För öfrigt får jag förklara, att det synes mig vara lämpligare, att man återremitterar frågan, än nu på stället formulerar den underdåniga skrivelstens innehåll.

Friherre Silfverschiöld: Jag har begärt ordet endast för att fästa uppmärksamheten derpå, att ifrågavarande ärende icke skyndsammare kan afgöras, om man återremitterar frågan, eller bifaller Herr Almqvist förslag, än om man antager Stats-Utskottets hemställan. Anser nemligen Kongl. Maj:t gränsregleringen böra uppgöras, och finner hinder därför icke möta i stadgandena för afvittringsverket, lär Kongl. Maj:t icke underlåta att om gränsregleringens påbörjande förordna, der till Han också eger grundlagsenlig rättighet. Möta deremot förberörda hinder, måste nädig Proposition i ämnet göras till Riksdagen.

För öfrigt synes det mig, som om riktigtast hade varit, att motionen först inlemnats till Kongl. Maj:t och ifrågavarande ärende derifrån kommit till Riksdagen, men då frågan nu på en, såsom det mig synes, oriktig väg kommit till Riksdagen, förefaller det mig, som om i densamma icke kunde för närvarande mera åtgöras, än hvad Stats-Utskottet tillstyrkt.

Friherre af Ugglas: Jag får vördsamt anhålla hos Herr Grefven och Talmannen att det af Herr Almquist framställda förslag måtte blifva för Kammaren uppläst.

Sedan med anledning häraf Herr Almquists förslag till förändrad lydelse af punkten blifvit uppläst, förklarades öfverläggningen slutad; hvarefter Herr Grefven och Talmannen förmälte, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan oförändrad, dels af Herr Almquist, att samma hemställan skulle antagas med följande förändrade lydelse: »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillse, om och på hvad sätt en gräns emellan den egentliga fjellbygden och den till odling tjenliga delen af Westerbottens och Norrbottens läns Lappmarker må kunna, intilldess genom afvittringen dessa förhållanden blifvit slutligen ordnade, utan allt för stora kostnader provisionelt bestämmas, och i sådant fall derom förordna»; och dels slutligen, att punkten måtte till Utskottet återförvisas.

Härvid anmälte sig, hvar efter annan, Herrar von Koch, Bennich och Reuterswärd, samt förklarade sig afstå från yrkandet å punktens återförvisning.

Herr Grefven och Talmannen framställde härefter proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad, hvartill svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på antagande af Herr Almquists förslag, då svaren utföllö med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

15:de punkten.

Herr Storckenfeldt: Jag bifaller Utskottets förslag, men önskar motivera detta mitt bifall. Visserligen kunde Biskop Brasks bekanta uttryck »dertill är jag nödd och tvungen» här ega sin tillämpning, men jag har allt bättre skäl för mitt bifall, nemligen min omsorg om det »betryckta landtbruket». Här får nemligen den betryckte lära, huru han *icke* bör tillvägagå; och lärdomen är sin lärlenning värd. En ladugård, der hvarje djur inqvarteras med en kostnad af tusen R:dr, är en företeelse värd all uppmärksamhet, och jag tillåter mig vänligast dertill rekommendera.

Herr Trolle: Ehuru här ej yrkats någon ändring i Utskottets förslag, har jag dock ansett mig böra begära ordet, för att inlägga en protest mot det lika obehöfliga som obehöriga tillägg, som en talare velat göra vid Utskottets motivering.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och Utskottets hemställan bifölls.

16:de punkten.

Grefve Wachtmeister, Hans: Ehuru jag ej vill envisas om bifall till min motion, kan jag dock icke underlåta yttra några ord om

de af Utskottet för dess hemställdan anförda motiver, hvilka synas mig ej hålla stånd. Utskottet säger nemligen, att planen för landtbruks-elementarskolan på Ryssbylund är helt och hållet stridande mot de åsigtter, som på sednare tider allt mera gjort sig gällande; att inträdet i tillämpningsskolan bör till en mognare ålder uppskjutas och således den elementära undervisningen lämpligast vid de allmänna skolorna inhemtas. Nu är dock att märka, att denna skola icke är en tillämpningsskola, utan ett verkligt elementarläroverk, ehuru, med mera praktisk rigtning, hvilket ådagalägges äfven deraf, att nyligen två ynglingar, derifrån utgångne, tagit studentexamen. Härmed anser jag mig hafva visat, att denna Utskottets anmärkning icke är af någon synnerlig betydighet.

Vidare säger Utskottet, att denna skola är en enskild inrättning, hvars tillvaro och fortgång helt och hållet beror af dess föreståndares intresse och verksamhet. Ja väl, men också har ej varit fråga om något stadigvarande anslag till denna skola, utan blott om ett anslag för ett år.

Jag finner mig icke af hvad Utskottet mot min motion anført förelåten att derifrån afstå, utan yrkar bifall till densamma.

Herr Ekenman: För flera år sedan utförde nuvarande egaren till Ryssbylund en älsklingsidé att inrätta ett elementarläroverk med särskildt fästadt afscende på jordbruket, och der lärjungarnes icke blott intellektuella, utan äfven fysiska och moraliska krafter skulle tillgodoses. Huru han häri lyckats, derom kunna de vittna, som i likhet med mig haft den lyckan att få sina söner der undervisade. De skola säkert alla vitsorda, att föreståndaren på det mest förtjenstfulla sätt vårdat sig om ynglingarnes intellektuella och sedliga utveckling. Att emellertid föreståndaren vid detta företags genomförande haft att kämpa med stora ekonomiska svårigheter är obestriddigt. Skälen dertill torde vara flera, bland annat det, att lärarne vid denna skola måst förses med större löner än de, som bestås de vid Statens läroverk anställda lärare.

Af hvad jag nu yttrat är påtagligt, att jag skulle önska framgång åt ifrågavarande motioner; men då det åligger mig såsom representant att tillse, att de anslag, som beviljas, äro icke blott behöfliga utan äfven lämpliga, samt vid det förhållande, att ett läroverk, sådant som detta, icke kan tillfredsställa behofvet af dylika läroverk, ett anslag dertill skulle göra en konkurrens i berörda hänseende omöjlig, så och i det jag måste beklaga, att jag icke kan godkänna motionerna, nödgas jag yrka bifall till Stats-Utskottets hemställdan.

Friherre Silfverschiöld: Jag anser mig böra upplysa, att utgiftsafdelningens förslag till Utlåtande rörande dessa motioner hade tillkommit, innan man visste, att föreståndaren för Ryssbylunds landtbruks-elementarskola hos Kongl. Maj:t gjort underdånig ansökning i samma syftning, som motionärerne föreslagit, och att, efter det man fått veta Kongl. Maj:ts svar på samma ansökning, flere utaf afdelningens ledamöter ändrade åsigt i frågan. Af handlingar, som sedermera kommit oss tillhanda, inhemtades, att inkomsten af denna skola vore

så stor, att den syntes böra kunna betäcka utgifterna derför och, om detta icke läte sig göra, ansåg man, att föreståndaren borde taga högre afgift af lärjungarne. För öfrigt finnas flera lika beskaffade skolor som denna, för hvilka något understöd af Staten icke blifvit begärdt; och det skulle icke blifva någon gräns för Statens uppoffringar, om Staten skulle lemna bidrag åt hvarje enskildt elementarläroverk. Jag tror derföre, att hvad Utskottet hemställt har skäl för sig, hvarföre jag yrkar bifall till detsamma.

Herr Wærn: Då den siste talaren nämde, att några ledamöter af den afdelning, som behandlat dessa motioner, skulle ändrat åsigt, så får jag förklara, att, såsom ock inhemtas af min vid detta Betänkande fogade reservation, jag icke varit en ibland desse ledamöter, ehuru väl jag medgifver, att, då afdelningen afgaf sitt utlåtande, Kongl. Maj:ts svar på föreståndarens för Ryssbylunds skola underdåniga ansökning icke var för afdelningen bekant.

Man har invändt, att, om inkomsterna för skolan icke betäcka utgifterna derför, föreståndaren kunde afhjelpa detta genom att höja årsavgifterna för lärjungarne; men jag tror icke, att detta medel skulle vara verksamt, ty om afgiften höjdes, komme troligtvis elevernes antal att förminska. Ehuru väl jag delar Herr Ekenmans åsigt, att det icke är i princip riktigt att lemna anslag till inrättandet af skolor sådana som denna, har jag dock trott, att, då skolan redan finnes samt dess nytta blifvit af flere personer och myndigheter vitsordad, det kunde låta sig göra, att för en gång bevilja det begärda anslaget, hvarigenom ock skolans fortfarande bestånd kunde betryggas. Inom afdelningen ansåg man, att länets hushållningssällskap vore det, som närmast borde understödja denna skola, men då ynglingar från flera län besöka skolan, synes det icke vara billigt, att ett läns hushållningssällskap skulle bestrida kostnaden för skolans fortvaro.

På grund af hvad jag sålunda yttrat, får jag yrka, att Riksdagen måtte för år 1868 anvisa ett extra anslag af 4,000 R:dr, att enligt Kongl. Maj:ts nådiga disposition användas till understöd för en gång åt Ryssbylunds landtbruks-elementarläroverk.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag har såsom ledamot i Landtbruks-akademiens Förvaltnings-komité deltagit i behandlingen af frågan om beviljande af statsanslag till landtbruks-elementarskolan på Ryssbylund, då den dit blifvit remitterad, för att komitéen deröfver skulle afgifva underdånigt utlåtande, och känner derför frågans detaljer. Komitéen ifrågasatte ej nyttan af skolan eller nitet och skickligheten hos dess föreståndare, men ansåg dock sådana omständigheter hafva i frågan förekommit, att komitéen ansåg sig icke böra tillstyrka anslags beviljande. Vid Ryssbylund finnes en lägre landbruksskola för bildande af rättare. Då landtbruks-elementarskolan inrättades, hördes Förvaltnings-komitéen, om den ansåg landbruksskolan böra fortfarande der bibehållas och tillstyrkte detta under förbehåll, att och så länge elementarskolan icke invercade menligt inflytande på den med statsmedel försedda inrättningen. Dess fortvaro der är således endast provisorisk och kan upphöra, när vederbörande anse det lämpligt. Förvaltnings-komitéen

ansåg, att, om denna skola finge understöd, kunde hvarje annan lika beskaffad skola göra anspråk på statsbidrag; och finge andra skolor icke sådant understöd, kunde det, som lemnades Ryssbylunds skola, betraktas nästan som ett privilegium. Vidare ansåg komitéén sjelfva principen för Ryssbylunds skola icke fullt riktig. Komitéén trodde, att det icke vore fullt lämpligt, att en yngling redan vid 12 å 13 års ålder sattes i en tillämpningsskola, då lefnadsyrket först vid en senare ålder plägar kunna bestämmas. Komitéén hade jemväl svårt att föreställa sig, att en skola, med få lärare och med färre undervisningsämnen än vid de vanliga elementarläroverken, skulle kunna vara bättre än de, oaktadt de ampla vitsord, som lemnats denna inrättning såväl af Konungens Befallningshafvande i länet som af andra myndigheter, af hvilka vitsord dock några vid granskning befunnos vara nog lösligt tillkomna. Äfvenledes förmenade komitéén, med ledning af uppgifter öfver skolans ekonomiska ställning, att densamma borde genom hushållning kunna reda sig. Uti skolan hade nemligen under år 1866 varit 43 elever, hvilka betalte hvar och en 650 R:dr, eller tillsammans 27,950 R:dr. En fjerdedel af denna summa uppgafs åtgå till lärarnes aflöning, eller 6,987 R:dr 50 öre. Om nu beräknades till kosthåll åt eleverne under den tid af 40 veckor, då de äro vid skolan, 300 R:dr för hvar och en, skulle detta göra 12,900 R:dr. Om dessa båda belopp frändragas totalinkomsten, återstode en summa af 8,062 R:dr 50 öre, hvilket komitéén ansåg böra förslå till godtgörelse för föreståndaren samt till amortering af kostnaden för uppförda byggnader och inköpta inventarier. Om det ändock icke ville gå ihop, ansåg man, att föreståndaren kunde försöka bereda sig högre inkomster genom att höja årsafgiften för lärjungarne. För öfrigt funnos der några andra förhållanden, som talade mot anslagets beviljande, men hvilka jag icke nu anser lämpligt att relevera. Nog af komitéén afstyrkte i underdånighet meddelande af anslag; och jag, som icke funnit ritigheten af dessa komitééns skäl vederlagd, får derföre yrka, att hvad Stats-Utskottet här hemställt måtte godkännas.

Herr Caspersson: Jag har begärt ordet med anledning af några yttranden af den siste talaren. Att tala om ifrågavarande skolas förtjenster torde icke vara behöfligt, då alla upplysningar instämma i loford öfver densamma; och såvidt jag, som är boende i närheten af Ryssbylund, kunnat erfara, dessa loford icke äro öfverdrifna, utan väl förtjenta, hvarföre jag ock tror, att denna skolas fortvaro skulle vara för det allmänna gagnelig. Nyligen var här i Kammaren diskussion derom, huruvida Grekiska språket skulle anses för obligatoriskt undervisningsämne. Anledningen, hvarför flere talare motsatte sig detta, var väl den, att de många läroämnena i skolorna lätt kunde förorsaka öfveranstängning för sådana lärjungar, som voro underlägsne i intellektuelt hänseende. Nåväl! nu är ju ifrågavarande skola just ett försök, att bibringa de ynglingar, som hafva en mera praktisk håg, den elementära undervisningen. Deruti synes mig ligga en icke ringa anledning till uppmuntran af sådana skolor.

Hvad angår de uppgifter öfver skolans ekonomi, som lemnats, så får jag dervid erinra, att den anförda bruttoinkomsten väl icke varit så

stor, som man uppgifvit, enär flere af lärjungarne fått gratis genomgå skolan. Samme talare, som lemnade dessa uppgifter, yttrade tillika, att det vore några särskilda förhållanden, som talade mot beviljande af anslag till denna skola, men hvilka han icke ansåg lämpligt att anföra. Jag förmodar dock, att han dermed icke syftade på att skolan ej skulle vara väl skött eller att det vitsord, som från flera håll lemnats, ej skulle vara grundadt.

Ehuruväl jag, på sätt af mina ord lätteligen skönjes, gerna skulle vilja bevilja anslag till denna skola, så har jag dock ur principiel synpunkt betänkligheter deremot, men jag har därför tänkt, att man, utan att handla i strid med denna princip, kunde dock göra något för saken, genom att godkänna det af Herr Wærn framställda förslag, hvilket jag förthy får yrka måtte antagas.

Herr Arrhenius: Jag har vid några tillfällen inspekterat landbruksskolan på Ryssbylund, och kan ej annat än vitsorda det utmärkta sätt, hvarpå såväl denna som landbruks-elementarskolan blifvit skötta, äfvensom jag kan intyga, att föreståndaren för sistnämnda skola om densamma nedlagt stora förtjenster. Detta har ock erkänts af Landbruks-akademiens Förvaltnings-komité, som önskade, att skolan skulle fortgå, och hoppades, att detta jemväl skulle kunna ske, med ledning af de utaf föreståndaren lemnade skriftliga uppgifter öfver skolans ekonomi. Men ur principiel synpunkt ansåg man sig icke kunna tillstyrka beviljandet af något anslag. Understödde man nemligen denna skola, komme snart en annan skola och gjorde anspråk på understöd, hvilket man svårligen kunde vägra. Dertill kom, att man icke ansåg det vara tjenligt, att det funnes tillämpningsskolor, der barn vid deras tidigare ålder insattes. Då vid de allmänna elementarläroverken numera meddelas undervisning i naturkunskap, samt vid Teknologiska institutet lemnas handledning i de förberedande studier, som för en blifvande jordbrukare kunna vara af gagn, trodde man, att en skola sådan som den ifrågavarande, huru nyttig den än under nuvarande föreståndare måtte vara, dock icke vore så nödvändig, att den borde med statsmedel understödjas.

Friherre Funck: Då jag såsom ledamot af Stats-Utskottet deltagit i behandlingen af förevarande fråga, anser jag mig skyldig att redogöra för de skäl, som förmått mig att biträda det slut, hvartill Utskottet kommit. Jemte det jag dervid åberopar de af Utskottet anförda skäl, får jag tillika förklara, att jag, ehuru jag var förvissad om att skolan sköttes på ett utmärkt sätt, dock icke ansåg mig kunna vika från den viktiga principen, att Staten icke bör lemna understöd till enskilda företag af en eller annan beskaffenhet. Men det, som hufvudsakligen förmådde mig att icke lemna något anslag, var det, att jag ansåg det vara vådligt att, genom att insätta en yngling i denna skola, likasom prædestinera hans vitæ genus. För inträde i denna skola fordras ungefär samma kunskaper, som af dem, hvilka skola inkomma i fjerde klassen af elementarläroverken och samma undervisning meddelas jemväl i skolan. Då nu Staten bekostar undervisningen i de allmänna läroverken, anser jag icke något skäl förefinnas, hvarför den skall

bidraga jemväl till denna skolas underhåll. För öfrigt kan man väl ej alldeles undertrycka den farhåga, att möjligen den på Ryssbylund befintliga landtbruksskola kan blifva något lidande genom tillvaron af landtbruks-elementarskolan. Med anledning af en talares anmärkning, att skolan på Ryssbylund icke vore annat än en vanlig elementarskola, hvilket skulle bevisas deraf, att, nyligen två ynglingar derifrån tagit studentexamen, får jag erinra, att, om talarens berörda anmärkning är riktig, talar den snarare emot än för beviljande af anslag; ty är skolan ej annat än en vanlig elementarskola, hvarför skall den då särskildt bestå? Är den åter en slags landtbruksskola, så har Utskottet anfört skälen, hvarför den ej bör understödjas. Slutligen får jag erinra derom, att, om skolan verkligen lider af ekonomiskt betryck, detta icke på något sätt kan lindras genom att för en gång bevilja ett anslag af 4,000 R:dr.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag yrka bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Hvad som förmädde mig att begära ordet, var ett yttrande af en talare, att grundtanken i motståndet mot stadgandet, att grekiska språket skulle vara obligatoriskt undervisningsämne i skolorna, väl var den att, om grekiskan bibehålles, ynglingar, som voro mindre framstående i intellektuelt hänseende, skulle komma att lida af öfveranstängning. Jag motsatte mig ock att grekiskan skulle vara obligatoriskt undervisningsämne, men därför vill jag icke hafva påstått, att de ynglingar, som icke läsa grekiska, skulle hafva mindre själsgåfvor än de, som läsa det.

Sedan jag nu yttrat detta, vill jag gå till sjelfva saken, dervid jag får förklara, att, ehuru jag villigt antager, det ifrågavarande skola är skött på ett utmärkt sätt, jag dock icke kan inse något rimligt skäl, hvarför denna skola mer än andra enskilda skolor bör af Staten understödjas. Jag får därför yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen: Om det vore så, som flere af de föregående talarne yttrat, att det finnes flera skolor af samma beskaffenhet som denna, så skulle jag icke höja min röst för det bidrag, som man föreslagit. Jag tror dock, att ett undantag här bör ega rum. Fråga är om en skola, der barn kunna i fria naturen inhemta kunskap icke blott i de vanliga ämnena, som tillhöra en allmän elementarbildning, utan äfven speciellt i landtbruk och i naturvetenskaper, hvilket bör vara af mycken nytta äfven för dem, som icke blifva landtbrukare, utan till lefnadsyrke välja något af de öfriga praktiska yrkena. Detta företag tror jag icke bör lemnas utan uppmärksamhet, utan förtjenar uppmuntran, helst som äfven de, hvilka satt sig emot allt bidrag, vitsordat de goda resultatet och föreståndarens utmärkta egenskaper.

Mig synes därför, som man i detta fall kunde göra något undantag från den princip man velat följa, nemligen att icke åt enskilda skolor bevilja understöd. Den mönsterskola, som denna undervisningsanstalt innefattar, och det försök, som der göres, att uppfostra ynglingar, såsom en föregående talare yttrat, såväl i fysiskt och intellektuellt, som i moraliskt hänseende, föranlåter mig att yrka bifall till den motion, som blif-

vit framställd af Grefve Wachtmeister och understödd af så många ansedde män inom orten. Jag förenar mig således i det yrkande som blifvit framställt af Grefve Wachtmeister.

Herr Wærn: Emot mitt förslag har af åtskillige Kammarens ledamöter blifvit anmärkt, att det vore olämpligt att anvisa ett dylikt anslag, som det ifrågavarande, för ett bestämdt år, såsom jag föreslagit, utan att man i stället borde anvisa det för en gång. Under medgifvande af rigtigheten af denna anmärkning får jag, med afstående från mitt förra yrkande, anhålla om proposition på följande beslut: att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle för år 1868 anvisa ett extra anslag af 4,000 R:dr, att enligt Kongl. Maj:ts nådiga disposition användas till understöd för en gång åt Ryssbylunds landsbruks-elementarläroverk.

Friherre Hamilton, Hugo: Angående beskaffenheten af denna skola hafva redan blifvit lemnade så många upplysningar, att jag icke vill upptaga tiden med att ytterligare orda derom. Det är endast då man för detta särskilda fall velat göra ett undantag från den allmänna regeln, som jag ansett mig böra uppträda deremot. Det kan möjligen någon gång finnas skäl, som tala för ett dylikt undantag, men då man vill göra det i denna fråga, som redan blifvit pröfvad af Kongl. Maj:t, och efter det Kongl. Maj:t på vederbörande myndigheters tillstyrkan afslagit ett dylikt anslag, synes det mig vara att gå för långt på undantagens väg; och då vi under denna Riksdag, till följd af de knappa tillgångarne, nödgas afslå så många anslag för ändamål, som äro af mera vikt än detta, så vill jag för min del icke vara med om att göra ett dylikt undantag, utan yrkar på bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan och dels af Herr Wærn: att Kammaren, med afslag å samma hemställan, måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle för år 1868 anvisa ett extra anslag af 4,000 R:dr, att enligt Kongl. Maj:ts nådiga disposition användas till understöd för en gång åt Ryssbylunds landbruks-elementarläroverk; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

17:de punkten.

Herr Bergman: Uti den framställda motionen om anslag till anläggande vid Äminne mönsterfarm i Norrbottens län af en försöksanstalt, hufvudsakligen afseende de delar af landtmannayrket, som omfatta boskapsskötseln och mejerihandteringen, har behöfvat af en sådan anstalt blifvit framhållen.

Det är allmänt bekant, att boskapsskötseln under de sednare åren erhållit ett mer och mer framstående rum inom landthushållningen. I olika delar af landet har det dock varit olika orsaker, som verkat till

erkännande häraf. I de södra provinserna har det varit dels de tryckta spannmålspriserna och dels behofvet af att bibehålla jordens vextkraft. I de norra länen är det de under vexttiden ofta återkommande nattfrosterna, som framtvingat tanken på en bättre ladugårdsskötsel, och att för vinnande af detta mål gifva jordbruket en sådan rigtning, att det kan producera kraftiga fodervexter till ladugården, för att ifrån denna hemta en säkrare afkastning, än som kan åstadkommas genom sädesproduktion.

För att vinna detta ändamål, ladugårdsskötselns förbättrande, är det likväl nödigt, att genom praktiska försök utreda hvilka boskapsracer, som bäst passa för dessa nordliga bygder, och hvilken utfodring och skötsel i öfrigt, som är den lämpligaste. Det är denna utredning, dessa försök, som Aminne mönsterfarmns bolag velat åstadkomma, men då kostnaderna härföre blifva betydliga, så har bolaget såsom vilkor betingat understöd från Statens sida. Stats-Utskottet har afstyrkt min framställning derom, och såsom skäl för detta afslag anført, att »anläggandet af en praktisk försöksanstalt i den trakt, der Aminne mönsterfarm är belägen» icke syntes Utskottet vara af vigt för det allmänna. Då det häraf vill synas, som skulle Utskottet af Aminnes nordliga läge funnit ett skäl för afslag, vill jag protestera mot detta skäl, då jag anser det snarare såsom en förtjenst än ett fel, att den plats, man föreslagit för en dylik försöksanstalt, är belägen så nordligt som möjligt, enär det icke gerna kan bestridas, att försök så väl i jordbruk, som i boskapskötsel böra anställas under samma naturförhållanden och läge, hvarunder de resultat, som deraf vinnas sedermera skola tillämpas. Ehuru jag icke hyser mycken förhoppning om att min framställning nu skall vinna framgång, är dock saken af den vigt för Norrland, att den, som man säger, icke kan falla, utan vid blifvande riksdagar, under en eller annan form, återkommer; och jag anser mig därför skyldig yrka bifall till min motion.

Herr Bennich: Ingen, som är någorlunda bekant med Norrlands förhållanden, kan underkänna dess behof af undervisningsanstalter för att upphjelpa landtbruket inom dessa orter, hvilka för närvarande ej kunna producera tillräckligt med landtmannaprodukter för sitt eget behof, utan måste söka att fylla sitt behof från andra trakter. Om detta ej lyckas, finnes det icke annan utväg än att år efter år begära understöd åt den nödlidande befolkningen. Ganska betydliga summor äro anslagna till detta ändamål, och Statsverket får på detta sätt vidkännas dryga utgifter.

Jag är öfvertygad, att, om man lade sig mera vinn om boskapskötseln, hvilken bäst passar för Norrlands förhållanden, dessa dryga anslag skulle ansenligt förminskas och ganska snart icke vidare behövas, men i hela Norrland finnes icke någon mejeriskola. I Jemtland måste man därför, om man vill bibringa någon undervisning häri, bestå en dyrbar resa söderut till någon af mejeriskolorna i angränsande län. Ett anslag sådant som detta, hvilket afser undervisning i ladugårdsskötsel, skulle därför ganska snart leda till en besparing för Statsverket, och jag får af dessa skäl understödja det af motionären framställda förslag.

Herr Wærn: För närvarande finnes ej mera än två dylika försöksanstalter i Riket, och om en tredje skulle anses behöfzig, torde det kunna betviflas, huruvida det vore lämpligast att förlägga den till Norrland. Skulle likväl så vara, tror jag likväl icke, att Äminne vore den tjenligaste platsen för densamma. Det begärda anslaget, 5,000 R:dr om året i fem år, är dessutom så ringa, att dermed icke något skulle vinnas. På dessa skäl anhåller jag om bifall till den föredragna punkten af Utskottets Utlåtande.

Herr von Möller: För min del kan jag icke biträda den förre talarens åsigt om lämpligheten af en dylik undervisningsanstalt, som den föreslagna, men jag tror, att Utskottet grundat sitt afslag derpå, att motionären talat om en försöksanstalt. Jag tror, att benämningen mejeriskola hade varit riktigare, då han åsyftat anslag för en undervisningsanstalt i ladugårdsskötsel. Om saken blifvit framställd i denna form, skulle jag och många med mig varit benägna att tillstyrka det begärda anslaget, och om en framställning härom göres vid en blifvande riksdag, är jag villig att afgifva min röst för bifall dertill, men jag kan deremot icke biträda motionärens förslag om inrättande af en försöksanstalt i närheten af polcirkeln, och nödgas därför anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Arrhenius: Utan tvifvel böra alla jordbrukare hysa tacksamhet emot dem, som sökt bilda en mönsterfarm vid Äminne, helst då vi känna de stora uppoffringar, som deraf förorsakats och de resultat, som deraf blifvit en följd. Man har här talat om vigten för Norrland af att få mejeriskötseln uppdrifven. Jag ber dervid att få erinra, att alla de Norrländska länen hafva landtbruksskolor, och i den undervisning, som lemnas vid dessa landtbruksskolor, ingår äfven en kurs i mejeriskötsel. I afseende på lämpligheten af den plats motionären föreslagit, torde äfven kunna erinras, att Äminne ligger så aflägsse, att kommunikationerna dit äro särdeles svåra, samt att fråga vore, huruvida särdeles mycket mjölk vid denna egendom kunde produceras utöfver hvad, som åtginge till dagliga behofvet. Vid andra mejeriskolor kan man påräkna att få köpa mjölk från kringliggande gårdar och byar, och denna mjölk tillgång har man tagit i beräkning då mejeriskolan anlades, men något sådant är vid Äminne ej ens värdt att tänka på. Någon mönsterfarm för jordbruket torde Äminne dessutom aldrig kunna blifva, då kälven under hela året om ej går ur marken, utan blott den öfversta jordskorpan om högsommaren upptinar till ett djup af tre fot. Hela saken, i förening med det ringa anslag, som blifvit begärtdt, förefaller mig ej ens värdt att tänka på. Skulle något kunna uträttas med en dylik försöksanstalt borde anslaget varit vida större.

Jag anhåller på dessa skäl om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets hemställan och dels afslag derå samt bifall till den i ämnet väckta motionen; framställde Herr Grefven och Talmannen propo-

sition på bifall till Utskottets hemställan, och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

18:de punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

19:de punkten.

Herr Almquist, Eric Victor: Denna fråga är af vigt icke för be-
loppets skull, utan för den princip, som ligger till grund för Utskottets
afstyrkande. Utskottet har nemligen ej ingått i någon pröfning af frå-
gan, utan säger endast »att då Rikets sist församlade Ständer beviljade
medel till ytterligare tre landbruksingeniörer, och dervid förordnade, att
den ene af dem borde företrädesvis inom Westerbottens län användas,
skulle det af motionären anmälda behof blifva fylldt, i den mån det kan
böra af Staten tillgodoses». Enligt Utskottets uppfattning är detta såle-
des allt hvad som i detta hänseende bör göras. För min del är jag
likväl af motsatt mening. Under en lång följd af år hafva Rikets Stän-
der anslagit betydliga belopp till befrämjande af undervisning och till
utbredande af kunskaper i de närande yrkena. Man har med betyd-
liga uppoffringar inrättat landbruksskolor, antagit landbruksingeniörer
m. m. Med alla anslag, som äro beviljade för dylika ändamål, förestäl-
ler jag mig, att man afsett att gagna alla landets delar. Nu är förhål-
landet, att de nordligaste länen icke, eller åtminstone i mycket ringa
mån, draga nytta af dessa anstalter. Landbruksskolorna äro afsedda att på
dubbelt sätt verka gagnande för landbruket; både direkt, genom de kun-
skaper, som der bibringades lärjungarne, och indirekt, genom de exem-
pel af ett väl skött landbruk, som de skulle erbjuda. Hvad det se-
nare beträffar, är det klart, att ett dylikt exempel icke kan utöfva något
gagn på ett afstånd af 100 mil, så långt är det ifrån vissa trakter af
Westerbottens län till dessa skolor; och icke heller kan man vänta nå-
gon större nytta af de kunskaper, som bibringas rättarlärlingarne, eme-
dan brukningsdelarne i dessa orter i allmänhet äro så små, att de van-
ligen skötas af hemmansbrukaren sjelf, möjligen med något arbetsbi-
träde om sommaren. Den enda hjälp, att på ett bättre sätt ordna sitt
landbruk, som allmogen i dessa trakter således kan påräkna, är af landt-
bruksingeniörerne, men den kan icke i någon mån fylla behofvet. Landt-
bruksingeniörerne och agronomerne samt andra dylika tjänstemän äro
egentligen bildade hvar för sin detalj af landbruket, för jordbruk, bo-
skapsskötsel, limberedning m. m., men om nu en åbo behöfver biträde
för flera af dessa detaljer, så skall han requirera icke en, utan flere af
desse tjänstemän. Skulle han det göra, blefve det alltför dyrt både för
Staten, som betalar resekostnaden och för den enskilde, som betalar dag-
traktamente. Dertill kommer, att han inställer sig endast för en half
eller på sin höjd en hel dag, för att lemna det begärda biträdet och
reser sedan omedelbart derefter. Det är ej att tänka, att han under ett
dylikt kort besök skall kunna tillvinna sig någon större grad af förtro-
ende utaf allmogen. Norrlänningen är af ett sjelfständigt lynne och har
en hög grad af sjelfförtroende. Det ligger intet ondt deri, ty på samma
gång, som sjelfförtroende, finnes äfven mycken kraft hos honom, men

detta är ett utmärkande karaktersdrag hos den Norrländska allmogen, och gör, att den icke sätter lit till någon annan, än den han lär närmare känna, och att han ej fattar förtroende till den, som han ser blott en kort stund. En ytterligare olägenhet är, att, om en hemmansegare skall få något biträde af landtbruksingeniör, måste han requirera denne flera månader förut. Skall man bereda landbrukaren något gagn genom undervisning i landthushållning, måste det ske så, att det ej förorsakar honom någon kostnad eller besvär; man måste snart sagdt påtruga allmogen denna undervisning. Jag anser det vara en pligt för Staten att bereda tillfälle för denna vidsträckt del af landet att förbättra sitt landbruk. Detta torde ej kunna ske på bättre sätt än genom kringresande undervisare. Om så är, och om genom andra åtgärder icke något kan vinnas, vågar jag tro, att det är Staten eller det allmännas pligt att bereda en dylik undervisning. Med Statens fördel måtte det äfven vara öfverensstämmande, att landthushållningen i dessa nejder utvecklas och att dessa nordliga län blifva mera uppodlade och bebyggda. Det är på grund af dessa åsigtger jag anser Staten skyldig bidraga till upphjelpande af jordbruket i de norra provinserna. De bidraga i sin mån till statsutgifterna, och då borde äfven afseende fästas derpå, att de särskilda förhållandena i dessa provinser fordra vidtagande af särskilda åtgärder i detta afseende. Det begärda beloppet är så obetydligt, att man skulle vara frestad tro, att summans obetydlighet utgjort ett skäl, hvarför Utskottet ej fästat afseende vid motionen, men en god sak bör ej förhindras, äfven om den synes obetydlig. Såsom ett bevis på att Westerboten icke endast på Statens bekostnad söker upphjelpa sitt jordbruk, vill jag nämna, att man der för detta ändamål redan anvisat en summa af 62,000 R:dr, samt att under de nästkommande åren dessutom 11,000 R:dr komma att årligen utgå till mejeriskolor m. m. dylikt. Det torde vara få län, som i förhållande till sin folkmängd och förmögenhet uppträde så mycket, och det synes därför vara af vigt att från det allmännas sida något göres för att underhjelpa de bemödanden, som gjorts inom orten. Jag tror äfven, att det skulle vara förmånligt, om man kunde erhålla något statsbidrag till dessa undervisare, emedan derigenom tvifvelsutän de skulle vinna ökad förtroende hos allmogen. Det begärda anslaget uppgår blott till 2,000 R:dr, ehuru man beräknat kostnaden till 5,000 R:dr, och detta synes mig utgöra ännu ett skäl, på grund hvaraf jag vågar anhålla om bifall till min motion.

Friherre Hamilton, Hugo: Jag vill ej bestrida det patriotiska uti den siste talarens framställning om behovet för orten af en sådan undervisning, men jag tror, att Utskottets skäl hafva ganska mycket för sig. Utskottet säger nemligen, att, då Rikets Ständer vid sista riksdagen beviljat medel till aflönning åt ytterligare tre landtbruksingeniörer och dervid förordnat, att den ene af dem borde företrädesvis användas inom Westerbottens län, så har Staten gjort hvad den bör. Det är få län, som hafva särskilde agronomer; om de behöfva det, har man i allmänhet fått skaffa sig länsagronomer på egen bekostnad. Jag tror ej heller att förhållandet är sådant, som samme talare nämnde, att det skulle öka förtroendet för desse agronomer, om de aflönades af Staten i stället för af allmogen. Om detta sednare är händelsen, tycker allmogen, att

den skall taga valuta för sina penningar, och detta plägar i allmänhet föranleda, att de användas mera, och till följd deraf äfven tillvinna sig ökad förtroende. Så är åtminstone förhållandet i min hemort.

Herr Arrhenius: Utan tvifvel kan man skatta det län lyckligt, som inom Representationen fått en så nitisk målsman som Westerbotten. Det goda, som han äsyftat och så väl framställt, är jag den siste att underkänna, men jag finner mig likväl ej kunna förena mig i det af honom framställda yrkande.

Då denna fråga varit remitterad till Landtbruks-akademien för att deröfver afgifva utlåtande, och jag der deltagit i dess behandling, är den icke ny för mig, och jag tillåter mig derföre att besvara åtskilliga af de anmärkningar, som blifvit gjorda emot Utskottets afstyrkande af framställningen. Westerbottens län är redan för närvarande mera och bättre tillgodosedt än något annat län, då det är föreskrifvet, att af Statens landbruksingeniörer en borde företrädesvis hafva sin station der. Dertill kommer äfven, att vid sista riksdagen beviljades anslag till en undervisare i mejeriskötsel, hvilken nyligen blifvit tillsatt och fått till sin bestämelse att tjänstgöra i de norra länen. Westerbotten har reqvirerat och får honom i sommar och allt framgent. Dessutom har det hvarje sommar till sin disposition en agronom, hvilken år efter år åtnjuter mera förtroende. Det inträffar således icke, att han saknar allmogens förtroende och ej heller, att han blott en timma uppehåller sig på hvarje ställe. Det sednare beror helt och hållet på huru lång tid han blifvit reqvirerad för. På somliga ställen kan han dröja en timma, på andra en, ja ända till sex å åtta dagar. Åro arbetena så små, att de kunna verkställas på en timma, kan man ej begära, att han skall återkomma.

Af den föregående talaren har blifvit antydt, att Westerbotten har samma utväg att få behofvet afljclpt, som de andra länen. Westerbotten har haft en länsagronom, men denne har man sagt upp, i tanke att i stället kunna få en agronom, som lönades af Staten. Om det då är af vigt för orten att hafva en person, som den kan påräkna hela året om, så ligger det nära till hands, att landstinget anvisar medel till aflöning åt en dylik undervisare.

På alla dessa skäl anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Silfverschiöld: Förekommen af den siste värde talaren, vill jag ej upptaga Kammarens tid med att upprepa hvad han anfört, utan anhåller endast få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att Utskottet icke ansett det tillkomma sig att afgöra frågor, som egentligen borde utgöra föremål för vederbörande embetsmyndigheters åtgärd. Detta är icke uttryckligen sagdt i Utskottets Betänkande, emedan det utgjort ett stående skäl för Utskottet att afslå en mängd dylika framställningar. Jag anhåller om bifall.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen ytrat, att derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan och dels, att Kammarerna, med afslag derå, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades

många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Härefter blef den vidare föredragningen af Utlåtandet uppskjuten till eftermiddagens sammanträde.

Anmäldes och bordlades Särskilda Utskottets för folkskolelärareseminariernas ombildning Utlåtande N:o 1, med anledning af väckt motion om folkskolelärareseminariernas ombildning m. m.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Fredagen den 29 Mars 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades protokollet för den 16 dennes f. m.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 38, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Sjette Hufvudtitel.

20:de och 21:sta punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

22:dra punkten.

Momentet a.

Herr Odelberg: Jag har icke begärt ordet för att framställa någon anmärkning mot den af Utskottet tillstyrkta summa, utan för att anhålla det ordalagen i punkten måtte något förändras, på det att bestyrelsen icke må vara allt för mycket inskränkt vid de anslagna medlens användande. Det är godt, att tillräckliga medel finnas till prisbelöningar af jordbruksalster, men det är icke nog, att anslagen äro till-

räckliga för detta ändamål; sådana måste äfven finnas för de kostnader, som äro oundgängliga för ett landbruksmöte, isynnerhet då det hålles i hufvudstaden. Jag tager mig därför friheten att föreslå en förändrad redaktion af detta moment, så lydande: »6,000 R:dr till utdelande vid allmänna landbruksmöten af prisbelöningar för husdjur, redskap, maskiner, ladugårdsprodukter, sädesslag och andra jordbruksalster, äfvensom till öfriga med allmänna landbruksmöten förenade kostnader.»

Det är icke meningen, att medlen skola användas, om de icke behöfvas, men med kännedom om de stora utgifter, som vid föregående landbruksmöten egt rum, tror jag, att det är nödvändigt, att bestyrelsen har mera fria händer, än om medlen skulle användas endast så, som Utskottet föreslagit.

Herr Arrhenius: I motsats mot den föregående värde talaren hemställer jag, att Utskottets förslag måtte bifallas. Med de 6,000 R:dr, som äro anslagna till prisbelöningar för kreatur, redskap och maskiner samt mejeriprodukter och jordbruksalster af alla slag, blifva premierna icke för höga, isynnerhet som allt större insändningar af dessa artiklar kunna förväntas. Hvarje möte har för sina öfriga omkostnader att disponera en inkomst af 1 R:dr specie för hvarje deltagare, hvilket bör vara tillräckligt, om det icke är fråga om flärd och lyx vid landbruksmötena. I Stockholm höllos 1846 och 1847 sådana möten, dertill anslagen icke voro så stora, men hvarmed utgifterna dock kunde bestridas. Mötena hafva dessutom åtskilliga inkomster af personer, som ej antecknat sig såsom deltagare i mötet, men vilja bese expositionerna, äfvenså inkomster för försålda kataloger till dessa expositioner m. m.; och det är icke något tvifvel, att mötena kunna bestå, utan att anslagen ryckas från deras ursprungliga ändamål till andra håll. Tyvärtom vore det önskligt, att dessa anslag vore större; ty med kännedom om hvad som fordras för att föra ett djur till en aflägsen exhibitionslokal och hvilken risk och kostnader dermed äro förenade, borde premierna icke vara för knappt tilltagna. Jag anhåller därför om bifall till Utskottets förslag, hvilket dessutom öfverensstämmer med hvad som förut varit vanligt.

Herr Fåhræus: Utom de skäl, som den siste värde talaren mot Herr Odelbergs förslag anfört, finnes äfven ett formelt hinder. Stats-Utskottet har nemligen tillstyrkt anslaget i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning. Skulle detta anslag utsträckas äfven till andra föremål, så vore det ett ämne, som icke kunde upptagas till afgörande, utan att Utskottet deröfver yttrat sig. Jag får således äfven af detta skäl yrka afslag å Herr Odelbergs förslag, och att Utskottets hemställan måtte bifallas.

Herr Lagerstråle: Jag lemnar derhän vigten af det formela skäl den förre värde talaren påpekat. I sjelfva saken synes mig visserligen anslagets bibehållande till dess första ändamål hafva goda grunder för sig, men mig synes äfven, att Herr Odelbergs förslag förtjenar att tagas i öfvervägande. Landbruksmötet i Stockholm har 4 eller åtminstone 3½ års sammansparade anslag till premier, sedan tiden mellan hvarje möte

möte blifvit utsträckt från tre till fyra år, och således nu större tillgångar finnas än förut varit vanligt. Det är naturligt, att ordföranden och bestyrelsen för mötet skola finna sig i en tryckt ställning, då många utgifter förekomma, hvartill medel saknas. Då meningen med en större frihet att disponera anslagen icke är att använda dem till onödiga utgifter, synas mig skäl tala för medgifvande deraf, om icke Herr Talmannen finner formelns hinder för antagande af ett sådant förslag.

Herr Odelberg: Herr Arrhenius förordade, att premierna borde vara högre. Jag instämmer deruti, och känner väl, att i andra länder, nominativt Frankrike, äro anslagen till priser vida större i förhållande till folkmängden, än de vi i Sverige hafva råd att bekosta. Men då man delar ut höga priser, så vill man äfven, att föremålen, som belönas, skola vara af utmärkt beskaffenhet. I Skåne, den af våra provinser, som antagligen producerar de bästa djur, funnos vid sista landtbruksmötet i Malmö, icke så många prisgiltiga djur, att de dertill anslagna medlen kunde med skäl användas, och det oaktadt djur voro dityrda från så aflägsna orter som Mälarprovinserna. Jag är öfvertygad, att förhållandet skall blifva detsamma vid mötet i Stockholm; och att, då man å ena sidan möjligen har penningar i öfverflöd, som icke kunna användas, skulle man kanske å andra sidan sakna tillgångar till det nödvändiga. Min mening är icke att någon lyx skall utvecklas; icke heller tror jag att Stockholms befolkning vill lemna bidrag. Det anständiga måste dock iakttagas, och anordningarne för ett möte i hufvudstaden kunna icke vara alltför torftiga. Att jemföra 1868 års möte med dem, som höllos 1846 och 1847, är icke riktigt. Dessa voro de första och inskränkta till ganska små medel. Man torde icke behöfva befara, att ordföranden och bestyrelsen skola illa använda anslagen. Jag fortfar att yrka bifall till mitt förslag.

Herr Arrhenius: Jag ber att få erinra, att nästa landtbruksmöte skall hållas i Stockholm 1868, och att det nästföregående hölls i Malmö 1865. Det är således endast tre års anslag, som äro för det kommande mötet disponibla. Vid ett möte sådant som detta fordras, utom utgifterna till priser, icke mycket, om man icke vill lägga an på att göra mötet särdeles ståtligt. Lokaler för sammanträdena saknas i hufvudstaden icke, och för dem torde man ej behöfva erlægga någon särskild betalning. Äfven för utställningarne torde lokaler kunna erhållas eller beredas med de medel, som inflyta i afgifter af mötesledamöterna och dem som besöka utställningarne. Jag tror väl, att mötet i Stockholm icke kan i prakt och ståt komma att mäta sig med det i Malmö, och andra föregående möten; men jag anser detta vara en vinst; ty att göra mötena så kostbara har det onda med sig, att hvilken ort som helst icke kan taga emot dessa möten, såsom ock redan visat sig, då plats till sista mötet skulle bestämmas. Det är derföre af vigt att icke fortsätta på den banan, att mötena skola blifva sådana, att man fruktar att mottaga dem. Vill Stockholm representera, så får staden sjelf derom draga försorg; hvarom icke så kan det gå för sig det förutan. Att minska anslagen till priser skulle jag anse högst orätt. Det är icke

blott djur, utan äfven maskiner, redskap och jordbruksalster, som skola belönas. Med våra allt lättare kommunikationer torde dessa utställningar blifva allt mer och mer rikhaltiga; och, i motsats till föregående talare, tror jag, att mötet i Stockholm kan räkna på en så stor utställning, att premiemedlen, långt ifrån att icke kunna användas, blifva väl behöfliga; och i annat fall vore icke något förloradt, då öfverskottet återgår till Statsverket. Jag yrkar derföre, att de 6,000 R:dr, som äro af Kongl. Maj:t begärda för prisbelöningar vid allmänna landtbruksmöten för husdjur, redskap och maskiner samt ladugårdsprodukter, sädeslag och andra jordbruksalster, måtte för detta ändamål oförändradt bibehållas, på sätt Utskottet tillstyrkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till momentet oförändradt och dels af Herr Odelberg bifall till detsamma med följande förändrade lydelse: »6,000 R:dr till utdelande vid allmänna landtbruksmöten af prisbelöningar för husdjur, redskap och maskiner, ladugårdsprodukter, sädeslag och andra jordbruksalster, äfvensom till öfriga med allmänna landtbruksmöten förenade kostnader»; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet oförändradt, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera proposition på bifall dertill med den förändrade lydelse Herr Odelberg föreslagit, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till momentet oförändradt förnyats samt med många ja och några nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Odelberg begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i mom. a af 22:dra punkten i Utlåtandet N:o 88, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifaller Kammarerna denna hemställan med följande förändrade lydelse; »6,000 R:dr till utdelande vid allmänna landtbruksmöten af prisbelöningar för husdjur, redskap, maskiner, ladugårdsprodukter, sädeslag och andra jordbruksalster, äfvensom till öfriga med allmänna landtbruksmöten förenade kostnader.»

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen, och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—58;

Nej— 9.

Momentet b.

Friherre af Ugglas: Till årliga täfingsmöten har Utskottet tillstyrkt ett anslag af 3,000 R:dr, och det är icke häremot jag ämnar uppträda, utan endast derför, att ställena för sådana möten äro inskränkta

till Stockholm, Göteborg och Malmö. Detta grundar sig på Landtbruksakademiens förslag, och då det afgafs, fanns icke någon anledning att föreslå några andra ställen, dels derföre, att dessa äro de viktigaste, och dels derföre, att sådant öfverensstämde med de uttalade önskningarne. Men sedan förslaget var afgifvet och propositionen aflemnad, har det visat sig, att i landsorterna ett sådant intresse för dessa möten fanns, att enskilde personer föranstaltat om utställningar af ganska mycket omfång. Det är klart, att jernvägspunkter äro lämpliga ställen härför, och ett sådant möte har redan egt rum, och det skall nog ske på flera ställen. Då det är af vigt att understödja och uppmuntra detta intresse, föreställer jag mig, att det vore gagneligt att icke inskränka medlens användande till ofvannämnda tre ställen, och önskade, att det lemnades till Kongl. Maj:t att utdela medlen till premier äfven på andra ställen. Jag vill derföre anhålla om bifall till Utskottets förslag med den förändring, att orden: »uti städerna Stockholm, Göteborg och Malmö» uteslötos, så att punkten komme att lyda:

»3,000 R:dr till årliga täflingsmöten med gödboskap, smör, ost, fläsk och kött, för såvidt hushållningssällskapen vilja distriktvis förena sig om sammanskott af medel till dessa utställningar.»

Jag anhåller, att Herr Grefven och Talmannen ville framställa proposition på detta mitt förslag.

Herr Wærn: Jag hemställer, om, det icke vore lämpligare, att detta förslag komme från hushållningssällskapen, som kunde anmäla, hvilka ställen inom distrikten vore för sådana möten lämpliga, och i öfrigt utreda frågan. I öfverensstämmelse härmed anhåller jag, att Kammaren ville för närvarande bifalla Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till momentet oförändradt och dels bifall till detsamma med uteslutande af orden: »uti städerna Stockholm, Göteborg och Malmö»; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet oförändradt, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera proposition på momentets antagande med ofvanberörda förändring, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till momentet oförändradt blifvit förnyad samt med många ja jemte några nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

23:dje, 24:de och 25:te punkterna.

Utskottets hemställanden bifollos.

26:te punkten.

Friherre Silfverschiöld: Jag har begärt ordet endast för att anmärka ett tryckfel, som insmugit sig i motiveringen af denna punkt, då det står, att arfvodet för tillsyn af arbetet är bestämdt till 15,000 R:dr, hvilket skall vara 5,000 R:dr.

Härefter blef, uppå gjord proposition, Utskottets hemställan bifallen.

27:de punkten och i sammanhang dermed mom. c i 36:te punkten.

Herr Ekman, Carl: Då jag i början af förmiddagens plenum anhöll, att vid denna punkts föredragning äfven mom. c af 36:te punkten måtte till afgörande företagas, måste jag erkänna, att jag icke tillräckligt noga genomläst, huru det vid behandling af Fjerde Hufvudtiteln i afseende på krigshögskolan fattade beslutet blifvit formuleradt. Detta innehåller nemligen bifall till Kongl. Maj:ts Proposition endast med någon nedsättning af beloppet. Vid sådant förhållande befarar jag, att det förslag, jag velat framställa, icke kan vinna framgång, nemligen att en del af anslaget måtte från krigshögskolan öfverflyttas till teknologiska institutet. Jag måste därför inskränka mig till att anhålla om bifall till hvad Utskottets hemställt; men jag ber att derjemte få uttala min åsigt, att ingenjörernes bildning borde ske vid teknologiska institutet, dit den närmare hörer än till krigshögskolan, der undervisningsämnena eljest blifva alltför många och olikartade, för att icke hvart och ett af de olika slagen elever skulle förlora på en gemensam undervisning. Jag tror, att man icke i andra länder kan finna något motstycke till den ringa undervisning, som här lemnas ingenjörerna, hvartill äfven kommer, att det antal, som kan få inträde vid Marieberg, är allt för litet.

Herr Lagerstråle: Kongl. Maj:t har i sin Proposition föreslagit, att ifrågavarande anslag måtte på ordinarie stat uppföras, hvilket blifvit af Utskottet afstyrkt, »då det förslag till bestämmelser rörande bergsskolans i Falun förening med teknologiska institutet, äfvensom till förändring i vissa af föreskrifterna i stadgarne för institutet, hvilket särskildt tillförordnade komiterade underdånigst afgifvit, ännu ej blifvit slutligen pröfvadt, och frågan om uppförande å ordinarie stat af det till institutet anvisade anslag dessförinnan icke torde böra till afgörande företagas.» Sedan denna angelägenhet i Utskottet förekom, har frågan om Falu bergsskolans förening med teknologiska institutet hos Kongl. Maj:t förevarit och blifvit genom beslut den 22 i denna månad afgjord. Då detta hinder således upphört, vågar jag anhålla om den förändring i Utskottets hemställan, att anslaget på ordinarie stat uppföres.

Herr Wærn: Jag hemställer, om det icke vore lämpligare att punkten återremitterades, för att af Utskottet ånyo prövas, då Utskottet förut icke hade kändedom om det förhållande, som af Herr Lagerstråle nu blifvit upplyst.

Friherre Bildt: Jag anser att det ligger vikt derpå, att undervisningen vid krigshögskolan och teknologiska institutet blir så homogen som möjligt. Jag har redan uttalat min åsigt, att det vore önskligt om civilingenjörernes bildning icke skedde på Marieberg. Det är lätt funnet, att antingen måste denna bildning blifva ofullständig eller innefatta många ämnen, som icke äro för dem nödvändiga. Jag hade trott, att det nu vore rätta tillfället att flytta det anslag af 3,000 R.dr, som

blifvit för ingenjörernes bildning begärtdt, från krigshögsskolan till teknologiska institutet, och jag finner ett ökadt skäl dertill sedan Falu bergsskola blifvit med institutet förenad, hvarigenom detta kunde blifva en fullständig polyteknisk läroanstalt. Jag kan ej finna annat än att frågan om öfverflyttning af detta anslag ännu är öppen; och då sådant vore till gagn för såväl krigshögsskolan som institutet, så får jag, om Herr Talmannen därför icke finner något formelt hinder, anhålla om proposition på ett förslag dertill i den syftning, som af Herr Ekman blifvit uttalad.

Grefve Mörner, Carl Göran: Under diskussionen om krigshögsskolan delade jag åsigtarna om att civilingenjörernes undervisning borde öfverflyttas till teknologiska institutet; men efter det beslut, som Kammarern i detta afseende vid Fjerde Hufvudtitelns behandling fattat, tror jag att frågan härom icke vidare kan för denna gång komma under pröfning. Då emellertid önskningarne synas vara för en förändring i detta hänseende och en definitiv reglering af institutets stat skulle dermed stå i sammanhang, tror jag icke det vore skäl att derom nu fatta beslut. Jag anser därför Utskottets förslag lämpligt, och anhåller om bifall till detsamma.

Grefve Hamilton, Henning: Sedan vid en annan Hufvudtitel beslut blifvit fattadt om anslag till krigshögsskolan, tror jag, att frågan om öfverflyttning deraf till teknologiska skolan för civilingenjörernes undervisning derstädes måste anstå till nästa år. Att jag för öfrigt delar åsigtarna om lämpligheten af ingenjörernes bildning vid institutet och krigshögsskolans förläggande till Stockholm, har jag redan uttalat. Hvad beträffar ifrågavarande anslags uppförande på ordinarie stat, så finner jag därför icke något hinder, då någon nedsättning deruti icke lär komma i fråga. Men jag inser icke heller någon fördel derutaf, då anslaget är beviljadt för 1868, och nästa riksdag således kan uppföra detsamma på ordinarie stat. Det kunde derjemte vara förenadt med olägenhet att nu återremittera frågan, icke blott för den tidsutdrägt, som deraf skulle uppstå, utan äfven därför att vid dessa anslagsfrågor är en fågel i hand bättre än en och annan i skogen. Att bifalla den föreslagna förändringen kunde äfven hafva betänkligheter med sig, då Utskottet icke utredt frågan. Jag får därför anhålla att Utskottets förslag måtte bifallas.

Herr Lagerstråle: Då jag hört betänkligheter mot mitt förslag och jag icke vill genom återremiss framkalla tidsutdrägt, så får jag återtaga mitt förslag och yrka bifall till Utskottets samt att frågan om återremiss måtte falla.

Friherre Bildt: Då jag icke fått understöd i den framställning, jag gjort, vill jag icke yrka på proposition, isynnerhet som jag inhemtat, att den icke formenligt kan framställas. Jag hoppas dock, att frågan icke för alltid skall vara afgjord, då Andra Kammarern ännu icke fattat sitt beslut, utan att den må blifva föremål för Utskottets pröfning.

Herr Wærn: Då Statsrådet Lagerstråle återtagit sitt förslag, förfaller skälet till återremiss, och jag återtager därför mitt yrkande derom.

Herr Ekman: Då jag förra gången hade ordet och tillstyrkte bifall till Utskottets förslag, kände jag icke, att frågan om sättet för organisationen af bergsskolan i förening med teknologiska institutet blifvit af Kongl. Maj:t afgjord. Det är kanske bekant, att brukssocieteten förbundet sig till en årlig afgift för denna bergsskola, och då societeten innevarande år skall hafva en extra sammankomst för att ordna sitt stat, hvilken i viss mån beror på organisationen af bergsskolan, så synes det mig vara af stor vigt, att omkostnaderna för teknologiska institutet blifva på ordinarie stat uppförda, och får jag på dessa skäl anhålla om återremiss.

Grefve Mörner: Det skulle blifva långt, om vi inginge i en pröfning af de skäl, som den siste värde talaren anført. Det är sannt, att Jernkontoret lemnat ett ringa anslag till bergsskolan, men det åtnjuter också stora fördelar såsom skattefrihet m. m. Om denna fråga skall tagas i öfvervägande, så kunde det vara skäl att uppgöra en liten likvidationsräkning. Billigt förekommer det äfven, att, om en stat skall uppföras för institutet, allt föres dit, som hör dit. För närvarande gå en hel mängd af dessa inkomster till Falun, och jag tror därför, att det vore bäst låta saken vara, som den är.

Friherre Bildt: Jag kan icke för mig få klart, hvad som skulle riskeras genom en återremiss, ty det är klart, att, om de gjorda hufvudskälen blifva af den ena Kammararen bifallna och af den andra afslagna, och vi återremittera denna punkt, så får Stats-Utskottet full frihet i sitt val att föreslå en fördelning af undervisningen, som jag anser önskelig. Jag kan icke föreställa mig, att frågan skulle kunna förlora något på att underkastas en sådan pröfning, och jag instämmer därför i Herr Ekmans anhållan om återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställanden och dels återremiss deraf, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till desamma, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets hemställanden förnyats samt med många ja jemte några nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

28:de och 29:de punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

30:de punkten.

Herr Brusewitz: Såsom bosatt i närheten af den ort, hvars befolkning denna fråga närmast rör, och noga bekant med dess förhållan-

den, ber jag att derom få yttra några ord. Frågan rörer nu endast en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t om nådig Proposition till nästa Riksdag om ett anslag af 4,500 R:dr till tekniska skolan i Borås, för att genom anläggande af en väfskola kunna meddela undervisning i väfnads-konsten, som är ortens hufvudnäring. Väfnadsindustrien är för vårt land och särskildt för den orten af ej ringa betydelse. Enligt Kommers-kollegii berättelse synes, att vid landets samtliga väfnadsfabriker tillverkades år 1865 diverse väfnader för 9,066,123 R:dr samt genom hus-slöjd 17,729,541 fot, deraf inom den del af Elfsborgs län, der denna industri bedrifves, 12,890,641 fot, hvartill denna tillverkning nedgått från att 1862 utgöra öfver 30,000,000 fot. Dessa 17 millioner fot hus-slöjds-väfnader finnas ej upptagna i pris, men om jag antager, att de äro värda cirka 5 millioner, så uppgår väfnadstillverkningen till ett värde af 14 millioner. Hela landets tillverkning samma år vid samtliga fabriker och manufakturinnättningar utgjorde summa 75 millioner R:dr, sysselsättande 30,000 arbetare, således väfnadsindustrien $\frac{1}{5}$ eller 20 procent af landets hela fabrikstillverkning, och jag har mig bekant, att minst 25,000 personeransom inom ifrågavarande del af Elfsborgs län äro sysselsatte med väfnadsindustrien.

Det är troligen tillräckligt känt, att nästan alla näringar och särdeles väfnadsindustrien för det närvarande befinna sig i ganska tryckt ställning; hvad denna näring vidkommer, beroende af den starka konkurrens den inom jemförelsevis kort tid fått att bekämpa med utlandets tillverkningar och hvarpå den varit oförberedd. Hvad som nu behöfves för att kunna motstå denna konkurrens är utbildning af smak, hvad mönster vidkommer, samt utvecklade konstskicklighet. För att i sin mån vinna detta ändamål, begäres en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående nådig Proposition till nästa Riksdag om ett anslag af 4,500 R:dr för att i centralpunkten af den ort, der denna industri mest bedrifves, nemligen i Borås med dervarande tekniska skola inrätta en särskild praktisk undervisningsanstalt för utbildning af smak och konstskicklighet i väfnadstillverkningen; och jag anser, att detta lilla anslag skall der komma att användas så, att det i sin mån kommer hela landet till godo, och hvarför jag anhåller, att Kammaren, i motsats till Stats-Utskottets Utlåtande, måtte bifalla Herr Wærns reservation.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Det kan icke förnekas, att det ändamål, som åsyftas med detta anslag, är både stort och viktigt. Man kan ej bestrida, att i Sverige blifvit mycket gjordt för undervisningen, och vi hafva ej tvekat, då det gällt att för detta ändamål anslå stora summor. Nu begäres endast 4,500 R:dr för att komma till nytta för en ort, som räknar 25,000 innevånare. Då det är fråga om ett så litet anslag, så skulle det förefalla mig tungt, om en sådan begäran, som är grundad på billighet, ja man kan säga rättvisa, skulle afslås.

Jag har icke haft tillfälle att genomläsa Herr Wærns reservation, och skulle därför vilja hemställa om bifall till motionärens förslag; men om der är för mycket begärdt, och ett så viktigt steg icke kan uttagas utan att gå till Kongl. Maj:t och man måste misströsta om bifall till denna stora begäran, så ser jag icke, hvarför jag skulle gå längre än

motionären och får således tillägga, att jag för min del instämmer i denna begäran.

Grefve af Ugglas: Jag har blott begärt ordet för att fråga, om den siste värde talaren instämmer med Herr Wærn eller med Grefve Sparre.

Grefve Mörner: Jag tyckte, att jag uttryckte mig ganska tydligt, att jag önskade instämma i Grefve Sparres förslag; men då den föregående talaren icke yrkat detta, inskränker jag mig till anhållan om bifall till Herr Wærns förslag.

Herr Fåhræus: Jag har varit tveksam, hvad jag skulle tillstyrka i denna fråga. Å ena sidan hafva omständigheterna syntts bevekande, men å den andra har man varit van att i Utskottet erhålla officiella handlingar, och icke blott personliga meddelanden att stödja sig på. Man ansåg det för öfrigt vara en lokalfråga, som det tillkomme landstinget att taga hand om. Meningen borde icke vara någon annan, än att befrämja en folknäring, ty en sådan är redan bomullsindustrien i Westergötland; men konstväfnader, för hvilkas tillverkning man måste kunna bestå en täflan med fabrikena, kunna icke, äfven om en eller annan bland allmänheten med större tekniska anlag kunde uppnå en större konstfärdighet, blifva föremål för en allmännare folknäring.

Jag har ansett mig böra på Utskottets vägnar utveckla dessa åsikter, och får anhålla om bifall till Utskottets Utlåtande.

Friherre Bildt: Jag är för min del en varm vän af undervisningsanstalter, och skulle äfven vilja befrämja denna anstalt, om jag ansåge frågan så utredd, att man kunde vara förvissad, att anslaget uppfyllde det åsyftade ändamålet; men dertill fordras att skolans organisation skulle vara känd, undervisningsplanen framlagd. Här tyckes motionären, lifvad af en idé, hafva gjort motionen på rak arm. Motionären tror, att det äskade beloppet 4,500 R:dr, med tillägg af frivilliga bidrag, skulle vara tillräckligt. Här är således endast vissa förmodanden och trosartiklar, men icke några faktiska uppgifter, och Utskottet har derföre också på ganska goda skäl afstyrkt bifall till motionen. Men man tyckte det vara hårdt att tillbakavisa denna motion och har derföre i likhet med Herr Wærn föreslagit: »att Riksdagen, med anledning af ofvannämnda motioner, måtte i underdänig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida tekniska skolan i Borås bör på föreslaget sätt utvidgas, och för sådan händelse, till en kommande Riksdag afåta nådigt Proposition om anvisande af de i sådant hänseende nödiga medel.»

Man ämnar således, utan specialkänedom om frågan, opinera hos Kongl. Maj:t. Det synes mig något lätt taget, att på detta sätt yrka anslag. Det vore i mitt tycke skäl att dessförinnan hafva frågan utredd. Jag skulle dock af intresse för denna undervisningsanstalt instämma i Herr Wærns reservation, om frågan vore fallen genom bifall till Utskottets förslag; men då jag är öfvertygad, att den utmärkte och nitiske landshöfdingen i det län, som skulle hafva fördel af denna an-

stalt, nog hittar någon annan väg att komma till målet, så får jag an- hålla om bifall till Utskottets Utlåtande.

Grefve Sparre, Eric: Jag är den siste värde talaren tacksam för det intresse, han visar för undervisningsanstalter, och särskildt för denna; men jag kan icke uttrycka min tacksamhet för hans påstående, att motionen är framkastad på rak arm. Jag skulle vilja fråga, hur vet han det? Hade han genomläst motionen, skulle han funnit, att den innehåller en hel plan, hvilken jag som landshöfding i samråd med skoldirektionen uppgjort, och hvilken på köpet är ganska detaljerad.

Under sådana förhållanden är det hårdt att tillvita en motionär, att på rak arm hafva framkommit med en motion. Ja, det är obehö- rigt att framkasta dylika beskyllningar!

För att nu tala i sjelfva saken, så kommer jag till Stats-Utskottets anmärkning, att det erfordrades mera speciela upplysningar för att kunna döma om behovet af en sådan anstalt. Jag tror, att Kommers- kollegii berättelser innehålla sådana. De visa, att tillverkningen af denna industri uppgått till ett värde 30 millioner; men att den nu nedgått till 10 millioner; och det är för att söka åter upphjelpa denna indu- stri, som motionen blifvit väckt, ty för att kunna täfla med utlandet, fordras undervisning, bildning.

En talare har sagt, att det är en lokalfråga. Ja, det är en lokal- fråga; men en lokalfråga, som sysselsätter 25,000 människor minst. Ja, jag tror, att denna summa nästan kan fördubblas, ty befolkningen upp- går till 80,000, och två tredjedelar sysselsätta sig med denna industri, hvilket icke är så litet i ett land med 4 millioner innevånare. Man säger, att det är en folknäring. Det är den, men förtjenar den der- före mindre afseende? Är det endast de rike och fabrikerne, man skall understödja? Jag för min del bispringar heldre en folknäring, isyn- nerhet en sådan som denna, hvilken uppehållit befolkningen i denna af naturen vanlottade trakt. Jag skulle önska, att många af Eder, Mine Herrar, hade genomrest denna trakt. Om man reser från Borås till Mark, så ser man under en sträcka af 2 mil stora, prydliga bygg- nader, der välmåga och förnöjsamhet, till och med rikedom synas vara rådande. Om jag skulle vilja skryta med jordbruket, kunde jag säga, att det i afseende å jordens skötsel är fullt jemförligt med Skåne, hvilket också haft till följd, att på denna ort sädesproduktionen stigit derhän, att importen minskats högst betydligt. Denna idoga del aflan- det, som sjelf förskaffat sig detta välstånd, hotades grymt af den för- ändrade tullagstiftningen. Det är nemligen klart, att, då en lagstift- ning, som varit i hög grad protektionistisk, med ens nedgår så, att det detta är icke blir mer än 25 å 30 öres tull per skålpund, så är detta skydd så godt som intet. Då dessa tullsatser bestämdes, har jag, såsom landshöfding i länet, deltagit i en deputation, som uppvaktade Finans- ministern, och dåvarande Chefen för Tullkomitéen, med anhållan att få uppehåll i dessa förändringar; men denna begäran kunde icke bifal- las. De hafva ändock arbetat ihärdigt, men tillverkningen har nedgått, och kommer att gå det ännu mera, ty den smak, som landet får ge- nom de utländska tygen, gör, att man icke mera tycker om de gammal- modiga mönstren på vår egen tillverkning. Men det är min öfverty-

gelse, att, då man så trycker en näring, som är gammal i bygden, bör Staten så komma den till hjälp, att man lemnar understöd, som bereder möjlighet att följa med smakens utveckling, oeh att erhålla de insigter i väfnadskonsten, som äro nödvändiga för att kunna uthärda konkurrensen. I Sachsen, der sådan husslöjd finnes, gör man allt för att uppmuntra den. Mine Herrar! vi hafva gjort mycket för bildningen i vårt land; men det är icke nog att bibringa skolbildning, man måste äfven söka utbilda slöjdkunskap. Vi hafva i dag förut till teknologiska institutet anslagit en summa af 57,400 R:dr; men det är, säger man, en inrättning, af hvilken hela landet har nytta. Sedan kom Chalmerska slöjdskolan, som är för Göteborg detsamma som en slöjdskola för Borås. För denna beviljades 26,750 R:dr. Hvad har nu Göteborg gjort för denna skola? Jo, den har upplåtit kostnadsfri byggnadstomt! Det är allt, hvad det stora, mäktiga Göteborg gjort för denna anstalt.

Sedan kommer slöjdskolan i Stockholm, för hvilken en ännu större summa blifvit beviljad. Hvad har Stockholms stad gjort för denna skola? Har den byggt den? Nej, Staten har byggt den. Men hvem har byggt den tekniska skolan i Borås? Jo, Borås stad! Således i de stora städerna bygger man husen och de behöfva icke göra någonting. De små städerna få sjelfva bygga lokalerna, och kommer man derifrån fram med begäran om ett litet understöd, hvilket är grundadt på de mest billiga och rättvisa grunder, så heter det, att Staten ej dertill har råd. Vi måste upphöra med denna centralisation och icke förtrycka den, som vill arbeta sig upp.

Man kan säga, att vi borde gått till Regeringen med denna begäran. Men då jag väl kände, att Regeringen vid denna riksdag icke kunde inkomma med flera propositioner, än de aldra nödvändigaste, så ansåg jag grannlagenheten fordra, att icke ligga öfver Regeringen med för många framställningar i denna väg. Då jag således till Representationen framställde den motion, hvarom nu är fråga, och då detta förslag är temligen detaljeradt, så trodde jag, att Representationen icke skulle hysa betänkligheter att gifva ett sådant anslag, och då genom ett bref af år 1858 Kongl. Maj:t har yttrat, att så snart därför uppstodo tillgångar, skulle en slöjdskola inrättas i Borås, så trodde jag, att anslaget skulle kunna bifallas, med vilkor att planen skulle underställas Kongl. Maj:ts nädiga pröfning. Jag tror således, att man hvarken kan förebrå mig brist på speciela uppgifter, lokalintressen eller brist på grannlagenhet. På Stats-Utskottets anmärkning, att man skulle vända sig till landstinget, får jag svara, att det är en gammal vana, att, då man får en ny institution, såsom landstinget, vilja vråka allt på den. Intet landsting har beviljat så stora anslag som det i Elfsborgs län. Vill man nu också pålägga det att skatta till statsinrättningar, ty slöjdskolan är en statsinrättning! Äfven om man skulle lyckas frampressa en sådan åtgärd, kan jag dock icke gilla detta förfaringsätt. Jag vågar, med anledning af det välvilliga understöd för min begäran, som jag här från flera håll fått höra, hoppas, att Kammaren mera behjertar denna än Stats-Utskottet? Den är af största vigt. Det är icke mer än några år sedan, då Representationen måste komma denna industri till hjälp, och det är för att förekomma något dylikt, som detta

lilla anslag är begärdt, och ingen lär väl kunna säga, att, då man begär 4,500 R:dr för 50,000 personer, det är för högt eller obilligt tilltaget. Jag får därför anhålla om bifall till min motion.

Grefve Mörner, Carl Göran: Vi böra icke icke med missundsamhet se, om den ena eller andra orten får understöd för undervisningsanstalter, ty sådant kommer hela landet till godo. Jag tror, att vi i detta hänseende böra broderligen räcka hvarandra handen för att upprätta sådana, der de saknas. Jag har begärt ordet med anledning af en talares yttrande, att några bevis icke finnas till stöd för den gjorda framställning, som nu diskuteras. Jag tror, att de fleste här närvarande hade sista sommaren tillfälle att få kännedom om påtagliga bevis i detta hänseende. Vid utställningen här voro nemligen många alster af Svensk husslöjd att taga i skärskådande. Jag försummade icke detta tillfälle, och fann deraf många anledningar att, hvad på mig ankommer, söka befrämja den inhemska industrien. Jag förenar mig därför med dem, som anhålla, att en sådan skrifvelse, som den Herr Wærn föreslagit, måtte afgifvas.

Grefve Hamilton, Henning: Efter den vidlyftiga utredning af frågan, som motionären sjelf lemnat, är det en pligt för hvarje annan att fatta sig kort, och jag skall söka göra det. Då vi hafva uppoffrat icke obetydliga summor på undervisningen i allmänhet och särskildt på elementarundervisningen, hvilken dock möjligen kan påtvingas allt för många, torde det icke sakna skäl att vi egna våra onsorger åt sådana undervisningsanstalter, som bibehålla den arbetande befolkningen vid fädrens yrken, men gifva den en ständigt vexande förmåga till förkofran i dessa yrken. Man har framställt åtskilliga anmärkningar mot motionen; jag vill endast upptaga till besvarande en, den nemligen att då det län, inom hvilket Borås är beläget, har lyckan ega en nitisk landshöfding, som intresserar sig för frågan, denne borde kunna hitta vägen till Kongl. Maj:t med en sådan framställning, som Herr Wærn i sin reservation förordat. Jag medger detta och är öfvertygad, att Regeringen skall fästa afseende vid en så nitisk landshöfdings framställning, men jag tror, att en framställning från Representationen väger något mera i vågskålen, och det är ett sådant understöd jag vill lemna åt Grefve Sparres förslag.

Stats-Utskottet har hänvisat till landstinget, och derpå har Grefve Sparre svarat, att man är alltför benägen att lägga afgifter å landstingen. Ja! detta bör ingen veta bättre än Herr Grefven sjelf, och jag ger honom deri fullkomligt rätt.

Jag yrkar bifall till det af Herr Wærn i hans reservation framställda förslag.

Friherre Bildt: Den värde motionären har i ganska skarpa ordalag uppträdt mot mig, därför att jag vågat förklara, att frågan ännu icke erhållit erforderlig utredning. Han använde ordalag, vid hvars hetta och skärpa jag ogerna vill fästa mig, då jag endast kan tillskrifva dem hans eget nit och varna intresse för motionen. Att jag emellertid icke är ensam i min uppfattning af motionen, torde jag med några

få ord få ådagalägga. Utskottet säger nemligen, att det »i saknad af all utredning icke tilltror sig etc.», och motionären torde sålunda finna, att den skarpa förebräelse, han rigtat mot den enskilde talaren, hvilken endast genom motionen kunnat erhålla kännedom af frågan, bör vändas mot hela Stats-Utskottet, hvilket dock säkerligen förskaffat sig extra upplysningar. Jag har genomläst motionen och deraf inhemtat, att den tekniska skolans i Borås direktions straxt efter skolans öppnande ingått till Kommers-kollegium med framställning om inrättande af en särskild slöjdafdelning, samt att Kongl. Maj:t derefter i Bref af den 22 Januari 1858 beviljat denna anhållan »derest omständigheterna sådant medgäfv», men jag har ej i den för öfrigt talangfullt skrifna motionen funnit någon utredning, grundad på vederbörligen kontrollerade uppgifter. Motionären åberopar visserligen sig sjelf såsom auktoritet, men, med all aktning för honom, tror jag dock ej, att Riksdagen å en sådan auktoritet kan fästa afseende. För min del kan jag ej finna någon olägenhet i att uppskjuta denna fråga ett år; då hinna skoldirektionen och Kommers-kollegium att yttra sig, och då kan man erhålla någon visshet, huruvida det förmodade understödet af 500 R:dr till inköp af en journal för väfnadsmönster verkligen kommer att effektueras. Endast i förbigående vill jag besvara en anmärkning, som motionären rigtat mot den njujghet, hufvudstaden skulle hafva låtit komma sig till last i afseende å slöjdskolan. Stockholms kommun beviljade dock 120,000 R:dr till detta ändamål; det anses kanhända vara litet, men uppoffringen var dock ganska kännbar för de skattdragande.

Man har här sagt, att vi borde understödja väfnadsindustrien, och man har äfven gifvit en liten släng åt frihandelssystemet. Jag hemställer dock, hvad sammanhang dessa frågor hafva med den förevarande. Den angår ju endast, huruvida Riksdagen bör i sakens outredda skick opinera. Då jag anser, att i allmänhet Riksdagen bör vara försigtig vid aflåtande af skrivelser till Kongl. Maj:t, och ej besluta sådana utan fullt giltiga skäl, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordenfelt, Enar Wilhelm: Den värde motionären önskade, att här måtte finnas någon, som hade rest genom väfnadsorten. Man finner i mig en, som bott inom väfnadsorten i tillsammans 27 år, och som sjelf deltagit i väfnadsindustrien, på det sätt att under dessa år 30 väfstolar varit i gång för min räkning. Någon obekantskap om förhållandena torde således ej kunna ifrågasättas hos mig. Min åsigt är den, att väfnadsskickligheten inom Marks härad hunnit en sådan utveckling, att det torde vara väl sent att inrätta en skola för att lära folk något, som de redan kunna. Att i detta afseende ingå i några specialiteter, att skildra huru Jaquardska väfstolar redan 1849 användes bland väfverskorna, o. s. v., torde på detta rum ingalunda vara lämpligt, och jag inskränker mig således till en förklaring, att jag för min del ingalunda anser frågan vara af brådskande beskaffenhet. Deremot skulle jag gerna hafva understödt motionären, om han föreslagit en väfskolas inrättande i en del af Elfsborgs län, der ingen väfnadsskicklighet förefinnes.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wærn: Jag har så mycket mera skäl att fästa mig vid denna fråga, som jag, då jag var kommissarie vid 1862 års exposition i London, der hade tillfälle att se mångfaldiga prof på olika länders väfnadsindustri och höra sakkunnige mäns omdömen om den inverkan slöjdskolan derpå utöfvade. I afseende å den Engelska var omdömet, att den under de sednaste åren gjort ofantliga framsteg, och omdömet var lika bestämdt deri, att dessa föranledts af de inrättade slöjdskolorna. Engelsmännen, hvilka eljest hafva till grundsats att icke med allmänna medel uppmuntra enskild industri, hade vid 1855 års exposition funnit huru betydligt de öfverträffades af Fransmännen i smakfulla mönster och ritningar, och hade, för att bereda idkarne af väfnadsindustrien i England större skicklighet, insett nödvändigheten att inrätta slöjdskolor. Den erfarenhet jag hade om de Svenska väfnadsprodukterna var åter, att deras godhet och soliditet väl blef belönad, men att deremot mönstren ansågos vara smaklösa och ådagalägga, att befolkningens ögon icke voro öppnade för skönhetssinnets fordringar. Nu är här fråga om att bibringa tillverkarne af väfnader större slöjdskicklighet, och jag får säga, att jag med förkärlek omfattar ett tillfälle att på sådant sätt få understödja en inhemsk industri. Då man genom tullars borttagande beröfvat husslöjden allt skydd, och utsatt den för konkurrens med fabriker såväl inom som utom landet, bör man åtminstone söka bibringa dess idkare nödiga kunskaper att kunna bestå i denna täflan. Grefve Sparres och Herr E. Anderssons motioner gjorde derföre det intryck på mig, att de borde understödjas, och den afdelning inom Utskottet, der motionerna behandlades, kom äfven till detta resultat. Frågan syntes äfvenledes under diskussionen här hafva goda utsigter, men jag fruktar, att Grefve Sparre framdragit skäl, som mera skadat än gagnat den. Man har talat om ortens rikedom, om befolkningens utmärkta sätt att sköta sin jord och om orättvisan deruti, att andra städer erhållit rikliga anslag till sina tekniska skolor, utan att de sjelfve på något sätt bidragit till deras upprättande och underhåll. Jag kan icke dela Herr Grefvens åsikter, hvarken i det ena eller andra af dessa afseenden. Orten är ingalunda rik, utan befolkningen har tvärtom lidit ofantligt genom bomullsbristen; och derföre att Staten understödt en teknisk skola i Stockholm, bör väl icke hvarje annan stad kunna anses hafva rättmätiga anspråk på att erhålla enahanda understöd. — Här har gjorts det inkast, att ifrågavarande industri bättre lämpade sig såsom fabriksnäring, men jag skulle tro, att den redan utvecklat sig såsom husslöjd i sådan grad, att det icke vore önskvärdt, att den nedlades såsom sådan, och att befolkningen i stället egnade sig åt jordbruket. Min öfvertygelse är, att, då ingenting annat erfordras för att denna industri skall blifva fruktbarande, än att befolkningen bibringas mera smak och artistisk skicklighet, man äfven bör meddela den en dertill ledande undervisning. Under det att det ofta faller på min lott, i min egenskap af frihandlare, att motsäga dem, som tala för skydd, kan ingen vara mera varm än jag, för att hjälpa vår industri med hvad vi kunna och böra, d. v. s. bibringa dess idkare undervisning.

Om denna fråga blir föremål för Kongl. Maj:ts pröfning och der-
 efter framlägges för Representationen, är jag öfvertygad, att den skall

vinna understöd, och anhåller jag derföre om bifall till det yrkande, jag framställt uti min mot Utskottets hemställan afgifna reservation.

Herr Fåhræus: Om jag kunde föreställa mig, att Kammarern, för att rätt uppfatta det sanna förhållandet, finner sig i behof af så retoriska framställningar, beräknade på den dramatiska effekt, som den värde motionärens, skulle jag beklaga, att jag är alltför prosaisk för att kunna inlåta mig i strid med honom, med samma vapen. För mig är den nakna sanningen mera värd än en sanning, mer eller mindre synbar under en grann omklädnad. I sjelfva saken har jag blott några få ord till svar.

Då jag talat om saknaden af officiella data, har dermed icke rimligen kunnat afses statistiska upplysningar om ortens väfnadsindustri; den speciella frågan rörde ju den tekniska skolans utvidgning, och hvad som härvid borde genom vederbörande embetsmyndigheter utredas kunde icke vara annat än ändamålsenligheten af det föreslagna medlet för husslöjdens vidare utveckling.

Den värde talaren har anställt jemförelser emellan det ifrågakämda anslaget och åtskilliga andra, som medgifvits för tekniska läroanstalter, och har dervid äfven nämnt Chalmerska slöjdskolan i Göteborg. Jag ber att dervid få anmärka, att denna läroanstalt, ehuru den har namn af skola, i sjelfva verket utgör ett enahanda högre läroverk, som teknologiska institutet i Stockholm, och är af samma omfattning och vikt för det vestra Sverige, som detta sednare är för det östra.

Det har erinrats om den betydliga folkmängd af ända till 50,000 personer, som sysselsatte sig med väfnadsslöjden. Med hänsigt till detta stora antal af slöjdidkare, synes dock med anordnandet af 8 å 10 elevplatser vara föga vunnit; men ehvad personalen är större eller mindre, är väl frågan dock för provinsen lokal. Hvad jag för öfrigt hufvudsakligen lagt vikt vid är, att konstnäfnader icke kunna blifva föremål för en allmänare folkvårdning.

Då den värde motionären slutligen fästat Kammarerns uppmärksamhet på de betydliga statsanslag, som beviljats andra orter, i förhållande till Elfsborgs län, så tillåter jag mig att hänvisa till Stats-Utskottets Utlåtanden och Rikets Ständers underdåniga skrivelser för de tre sista riksdagarne, hvaraf ljusligen inhemtas, hvilka utomordentligt stora summor under denna tid af Staten anvisats för jernvägar, kanalleder, byggnader m. m. inom nämnda län, så att visserligen icke med fog kan påstås, att detta län i berörda afseende blifvit styfmoderligt behandladt, tack vare dess energiske landshöfdings nitiska bemödanden.

Grefve Sparre, Eric: Jag har i sanning, sedan jag afgaf mitt sista yttrande, fått så mycket påskrifvet både af vänner och motståndare, att jag ej vet, om jag skall eller bör upptaga till besvarande alla anmärkningar. En gång för alla ber jag nu om tillgift, derföre att jag i alla frågor, som intressera mig, talar med värma, att jag då måhända icke väger på guldvigt hvarje ord, jag yttar. Det fanns en tid, då äfven jag bemödade mig om att tala logiskt, då jag höll mig mycket strängt vid den allvarsamma, oromantiska prosan, men då sade man om mig: »den der Sparren talar icke illa, men han talar tråkigt, J'aime-rai voir un loup dans sa bergerie». Derföre, Mine Herrar! säger jag

numera fritt ut, hvad min känsla manar mig att yttra, och, om det skall blifva något lif i diskussionen, om vi icke skola sitta här och vara tråkiga, så måste diskussionen föras med värma. Har jag orätt, skall jag tåga; men tala lugnt och kallt i frågor, som ligger mig om hjertat, det kan jag ej. Det är emellertid ej för att besvara repliken, som jag begärt ordet; jag vill försvara mig i sak. Man har sagt, att frågan icke blifvit tillräckligt utredd. En föregående talare har dock redan upplyst, hvad äfven synes af motionen, eller att Kongl. Maj:t, efter framställning från Kommers-kollegium, redan den 22 Januari 1858 förklarar, att »när omständigheterna sådant medgifva» skulle en slöjdfafdelning vid teknologiska skolan i Borås inrättas. Kommers-kollegium har ju således erkänt behovet, och då är ju nu den enda frågan numera, huruvida omständigheterna medgifva slöjdfafdelningens inrättande. Och, Mine Herrar! om I äfven ansen utredningen icke fullständig, så förtjenar väl frågan åtminstone så mycken uppmärksamhet, att I borden lyssna till Herr Wærns anhållan om en utredning. En ärad talare har förklarar, att någon väfskola ej behöfdes, enär befolkningen inom väfnadsorten redan kunde väfva. Männe icke denne talare lärde sina pojkar läsa, fastän han sjelf kunde det. Det är just för den uppvexande generationen, som undervisning behöfves, och för öfrigt tror jag ej, att väfvarne i Marks härad nått en så superlativ skicklighet, att de ej kunna lära något mera. De behöfva allt förväl lära sig smak, och tillfälle der-till skulle ju lemnas dem genom den journal för väfnadsmönster, som skulle finnas tillgänglig vid väfskolan. Man har klandrat, att jag i mitt förra anförande fäste mig alltför mycket vid Stockholm och Göteborg. Det är möjligt att jag lät då, såsom ofta, hänföra mig af min värma; men då jag funnit, att å den afdelning af Hufvudtiteln, hvarmed vi sysesätta oss, endast förekomma trenne anslag, nemligen 57,400 R:dr till teknologiska institutet i Stockholm, 64,000 R:dr till slöjdskolan i Stockholm och 26,750 R:dr till Chalmerska slöjdskolan i Göteborg, så gjorde det på mig ett smärtsamt intryck att höra den af mig föreslagna skolas behöflighet enkännas af alla talare, utom just af representanterne från de båda städer, hvilka nyss erhållit enorma anslag. Detta vittnade åtminstone icke om opartiskhet. Hvad angår de stora anslagen till Elfsborgs län, så var det just min tacksamhet för all välvilja, Regeringen och Representationen visat detta län, som hindrade mig från att ingå till Regeringen med en ny anhållan. Jag ansåg grannlagenheten förbjuda mig det.

Jag hoppas, att Kammaren åtminstone ej måtte vägra bifall till den i Herr Wærns reservation föreslagna skrifvelse, och får jag, för att ej splittra rösterna, nu sjelf, med frångående af mitt förra yrkande, anhålla om bifall till densamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan, och dels af Herr Brusewitz, att Kammaren, med afslag å samma hemställan, skulle antaga det förslag till underdånig skrifvelse, som Herr Wærn i sin vid Betänkandet fögade reservation afgifvit.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan och sedermera proposition på afslag derå samt antagande af Hrr Wærns förslag, hvilka båda propositioner med blandade ja och nej besvarades; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets hemställan förnyats samt likaledes med många så väl ja som nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes, till följd hvaraf uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

»Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 30:de punkten af Utlåtandet N:o 38, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren denna hemställan och antager det förslag, Herr Wærn i sin vid punkten fogade reservation framställt.»

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 35;

Nej — 57.

31:sta—36:te punkterna, utom momentet c i sistnämnda punkt.

Utskottets hemställanden biföllos.

37:de punkten.

Herr Lagerstråle: Kongl. Maj:ts förslag afser att bereda tillfälle åt Väg- och Vattenbyggnads-korpsens medlemmar att genom resor i främmande länder förvärfa sig insigter och skicklighet. Hufvudsakligen i afseende å hamnarbeten torde kunna antagas, att åtskilligt ännu återstår för våra ingenjörer att lära, och jag skulle således anse särdeles beklagligt, om det här äskade anslaget helt och hållet afslogs. Kongl. Maj:t har begärt 4,000 R:dr; möjligen torde, i anseende till Statsverkets nuvarande tillstånd, detta belopp böra något nedsättas, och jag hemställer derföre, att Kammaren måtte till det af Kongl. Maj:t afsedda ändamål bevilja åtminstone 2,000 R:dr, att såsom extra anslag under år 1868 utgå.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:t ifrågavarande nådiga framställning, med den förändring, att anslagssumman nedsattes till 2,000 R:dr, då svaren utföllo med många ja, jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

38:de punkten.

Utskottets hemställan biföllos.

39:de

39:de punkten.

Lades till handlingarne.

40:de punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Grefve Hamilton, Henning: Jag anhåller om ursäkt derför, att jag upptager Kammarens tid med en fråga, som kan synas redan vara afgjord, men den har dock något mera än enskild vikt, och jag söker deruti en anledning att hoppas på Kammarens öfverseende. Då man här yttrar sig, kan man omöjligen ega anspråk på att af alla anses hafva rätt i sak; man måste, då man kommer i minoriteten, till och med någon gång sjelf blifva tveksam, huruvida man icke misstagit sig i sitt omdöme. Det finnes likväl en omständighet, i hvilken man af aktningen för sig sjelf och för Kammarerna ålägges, att ej begå misstag, det är, att, då man grundar sitt omdöme på faktiska uppgifter, man åtminstone bör göra allt hvad man kan, för att bereda sig visshet om dessa uppgifters tillförlitlighet. Jag har någon gång sökt att genom bestämda uppgifter tillvinna min åsigt Kammarens bifall, och jag vet med visshet, att, då det skett, jag bemödat mig att göra det samvetsgrannt. Jag hoppas ock, att, om också någon gång mina uppgifter varit betviflade, det likväl under ärendenas behandling visat sig, att de icke varit origtiga.

Under den öfverläggning, som här i går förevar, uppgaf jag, med anledning af frågan om Carlskronas beväring, hvilket jag anser vara af synnerlig vikt, såsom skäl för beviljande af det äskade anslaget, att de farhågor för möjligheten af ställets beväring, man sökt uti de många farleder derstädes, hvilka kunna af krigsfartyg begagnas, saknade grund, emedan af de åtta inlopp, som finnas till Carlskrona, endast två äro farbara för större krigsfartyg. En ärad talare, som vanligen har sin plats midt framför mig, bestred detta mitt påstående och uppgaf, att flera af dessa farvatten äro af den beskaffenhet, att de kunna af monitorer befaras, d. v. s. att de ega 12 fots djup. Om jag icke misstager mig, yttrade den värde talaren detta med afseende å sex af inloppen, men bestämdt påstod han det åtminstone med afseende å flera af dem. Så länge striden gällde emellan den värde talaren och mig, kunde naturligtvis vägen stå ungefär jemnt. Han har visserligen varit sjöman, men, om också detta förhållande vädde till hans fördel, hoppades jag, att en och annan af Kammarens ledamöter skulle till mig särskildt hysa det förtroende, att jag icke saknade stöd för hvad jag vågade framställa för Kammarerna. Men, om vägen då stod jemnt, måste den snart sänkas till min skada, då chefen för Sjöförsvars-departementet i vågskålen lade vigten af sitt ord och gaf rätt åt den talare, som med mig var af olika mening. Under sådana omständigheter vore det lätt förklarligt, om Kammarerna tror, att de uppgifter, jag lemnat, varit origtiga, och jag anser det derföre vara min pligt att nu, då jag har uti min hand en officiel handling, meddela Kammarerna hvad densamma uti ifrågavarande

hänseende innehåller. Innan jag vågade inför Kammararen uppträda med uppgifter i denna fråga, hade jag hos Fortifikations-korpsen förskaffat mig behöfliga upplysningar, och bland annat äfven angående beskaffenheten af sunden vid Carlskrona, och det var i öfverensstämmelse härmed jag uppgaf dessa sunds nuvarande djup. Jag hade äfven varit i tillfälle att bese de kartor med plan och profilirtningar, på hvilka dessa uppgifter grundade sig, och har sökt att få låna dem, för att delgifva Kammararen desamma, men tillstånd dertill har förvägrats mig, och jag får derföre i stället anhålla att få meddela Kammararen den uppsats om förhållandet, som är afgifven från Fortifikations-befälhafvarens i Carlskrona expedition. Den lyder sålunda:

Ö. P. M.

Angående de mindre sunden vid Carlskrona.

»1:o. *Djupasund*, emellan Tjurkö och Storkö, har ett djup i midten af 30 à 36 fot. I detta sund har sedan gamla tider en försänkning varit gjord, bestående, efter hvad jag har anledning antaga, dels af timrade sten-kistor, dels af sänkta fartyg. Den nuvarande försänkningen fullbordades 1855, och var dess kam då 8 fot under vattenytan. Ar 1864 befanns den hafva sjunkit så, att vattendjupet på några ställen uppgick till 10 à 12 fot. Den påfylldes samma år till 6 fot under vattenytan och befanns 1866 i November vid gjord upplodning i det skick bifogade karta, *Litt. A. c 21*, utvisar.»

Kartan utvisar, att detta sund eger ett djup af 5, 5½ fot, på högst få ställen 7 fot, och det kan således icke af monitorer befaras.

»2:o. *Östra eller stora Bollösund* består af tvänne grenar, den ena emellan Aspö och Björkeskär, den andra emellan Björkeskär och Norra Bollö. Det förstnämnda har ett vattendjup af 29 fot i en smal ränna; det andra har 16 fots vatten. Båda sunden försänktes 1855—1856 till 1 à 1½ fot under vattenytan, och hafva ej tarfvat någon påfyllning. Deras nuvarande tillstånd synes af bifogade karta, *Litt. A. c 19*.»

Af denna synes, att fyllningen på de aldra flesta ställen går ända upp till vattenytan, hvadan detta sund icke ens af de minsta båtar kan befaras.

»3:o. *Westra Bollösund eller Hasselösund* delas äfven i tvänne grenar, hvaraf den ena emellan Norra Bollö och Kettilskär har 9 fots vattendjup och den andra emellan Kettilskär och Hasselö har 14 fots vatten. Båda sunden fylldes 1856—1857, det förstnämnda till 1 à 1½ fot, det sednare endast till 6 fot under vattenytan, på grund af ett Kongl. Bref af den 23 Oktober 1857. Denna sistnämnda del befanns 1864 hafva sjunkit så, att öppningar af 8 fots vattendjup uppstått. Samma år påfylldes försänkningen derstädes till 5, fot under vattenytan, och befanns förliden höst kammen vara 6 fot derunder. Bifogade karta, *Litt. A. c 18*, utvisar i öfrigt dess beskaffenhet.»

På kartan är detta sunds djup icke utsatt till mera än 6 fot, och det kan således icke befaras af krigsfartyg.

»4:o. *Segelleden förbi Långören* och genom Schellösund har å en längre sträcka endast 8 fots vattendjup.»

I afseende å detta, förekommer, att det är så smalt, att det genom försänkning af ett enda fartyg kan göras ofarbart.

»Vid uppmätningarne är medelvattenståndet antaget till 1,8 fot under bermen i Kungsholms båthamn och varierar vattnet stundom till 1 fot derunder och $1\frac{1}{2}$ fot deröfver.»

Carlskrona den 20 Mars 1867.

Br. Abr. Leijonhufvud.

Huruvida dessa uppgifter äro origtiga eller rigtiga, har jag icke rätt att afgöra. Chefen för Sjöförsvars-departementet har möjligen sednare uppgifter, som bestyrka hvad han sagt, men den af mig upplästa rapporten är daterad den 20 Mars 1867, och det är väl icke sannolikt, att synnerliga sänkningar sedan dess egt rum.

Detta i afseende å sjelfva saken; men jag ber att få tillägga några få ord för att berigtiga ett missförstånd, som uppstått derom, ehuru jag icke tror, att det egt rum hos Kammarens ledamöter. Jag har nemligen sett i tvänne af hufvudstadens större tidningar uppgifvet, att jag i går skulle hafva uttalat ett misstroende mot Fortifikations-förvaltningen, och isynnerhet mot dess chef. Det kan i det hela vara likgiltigt hvad jag såsom enskild person tänker om honom, och det kan blott vara för min egen skull jag uttrycker min aktning både för hans insigter och för den samvetsgrannhet, hvarmed han utfört de arbeten, som varit åt honom anförtrödda. Jag har en gång varit i beröring med honom såsom embetsman, nemligen under den tid jag var chef för ett af Stats-departementen. Han utförde då ett arbete under nämnda Departement, och jag är skyldig att säga, att jag i afseende å detta, långt ifrån att få någon anledning att hysa misstroende till hans skicklighet, fann det anseende, han af alla män af yrket åtnjuter, fullkomligen rättfärdigadt. Men, det är en annan omständighet, hvarpå jag anhåller att få fästa uppmärksamheten. Det kan ur konstitutionel synpunkt icke vara riktigt, att en representant här uttalar ett misstroende mot en embetsman; med embetsmännen och dem, som Konungen använder i Statens tjenst, hafva vi i allmänhet icke något att göra. Ett omdöme om deras skicklighet kan ingå såsom en bevekelsegrund vid våra beslut, men att här gifva dem ett votum, vare sig af förtroende eller misstroende, vore, efter min förmening, i hög grad olämpligt, och för min del har jag icke uppfattat min pligt så illa, att jag kunnat tillåta mig något sådant. Det finnes blott en auktoritet, som kan blifva föremål för representantens gillande eller ogillande; det är den som befaller. Då jag i går här uttalade ett misstroende, kan det således icke hafva varit rigtadt mot någon under Sjöförsvars- eller Landtförsvars-departementen lydande tjensteman, utan måste det hafva varit rigtadt mot dem, som öfver dessa Departement hafva att befalla, d. v. s. deras chefer.

Grefve af Ugglas: Då äfven mitt under gårdagens öfverläggning afgifna yttrande gifvit anledning till missuppfattning, anhåller jag att nu få berigtiga detsamma. I den förre talarens omdöme, angående den ifrågavarande embetsmannen, instämmer jag i allo, och kan jag dessutom försäkra, att, om jag hade någon anmärkning att framställa, det ej kunnat falla mig in, att rigta denna mot en underordnad embetsman,

hvilken utför Regeringens befallningar och står under dess kontroll. Då jag i går ansåg mig tvungen att yrka afslag å ett af Kongl. Maj:t begärdt anslag, för ändamål, hvars vigt af mig lifligt uppfattades, så skedde detta *endast* derföre, att enligt min åsigt Representationen hvarken kunde eller borde understödja ett förslag, som af Departements-chefen sjelf *endast* med sällsynt tveksamhet förordades. Detta var mitt *enda* skäl.

Grefve von Platen: De meddelanden, som nu hafva lemnats, hafva af Kammaren mottagits med särdeles stort intresse. Äfven jag har med intresse afhört desamma, och jag tackar den värde talare, som först yttrade sig, för de upplysningar, han lemnat. Jag har aldrig betviflat, att icke han varit fullt öfvertygad om deras rättighet. Hvad de af mig meddelade fakta vidkommer, och hvilka stå i bestämd strid mot de af Grefve Hamilton nu uppgifna, så vill jag minnas, att jag förklarade, det jag ej varit i tillfälle att sjelf undersöka förhållandena, men att jag erhållit upplysningarne af en auktoritet, som borde ega full kännedom i frågan. Det vore visserligen beklagligt, om denna auktoritet, till hvilken jag fortfarande lysar förtroende, skulle hafva misstagit sig, ehuru den haft sig bekant, att de upplysningar, den afgaf, skulle blifva Kammaren meddelade; men å andra sidan vore det mig angenämt, om de upplysningar, som från annat håll erhållits, visade sig vara rättigare, enär dessa äro de för landet fördelaktigaste. Denna sak torde således ej behöfva föranleda någon sådan tvist, den värde talaren och mig emellan, som här sattes i fråga; begge hafva vi ju förlitat oss på auktoriteter, till hvilka vi begge sätta fullt förtroende. Särskildt är jag tacksam för dessa upplysningar, af den anledning, att jag, som förut tvekat, huruvida det vore riktigt och ändamålsenligt att bifalla yrkandet om en närmare undersökning, numera är fullt öfvertygad att hafva handlat rätt, då jag ej motsatt mig detta yrkande. Om något kan bevisa behovet af en närmare utredning af denna fråga, så bör det väl vara de upplysningar, hvilka här i dag lemnats. Slutligen får jag förklara, att jag ingalunda instämmer i det klander, som mot en viss embetsman här uttalats. Min enskilda öfvertygelse — om jag vågar hysa någon sådan, då den icke kan vara grundad på någon särdeles stor sakkännedom — är, att denne embetsman är en särdeles duglig och förtjenstfull man, och att han med mer än vanlig skicklighet utfört de honom uppdragna värf.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.